

Daniyal

Daniyal wə uning dostliri •••• Daniyal Nebokadnəsarning ordisida

¹ Yəhuda padixahı Yəhoyakim təhtkə olturup üqinqi yili, Babil padixahı Nebokadnəsar Yerusalemoğa hujum kilip uni muhasirə kiliwalidi. ■

² Rəb Yəhudaning padixahı Yəhuyakimni, xundakla Hudaning öyidiki qaqa-kuqilarning bir kismini uning kəliqə tapxurup bərđi. U əsirlərni Xinar zeminiqə, əzi qəkunidiqan məbudning buthanisiqə elip bardi wə bulap kəlgən qaqa-kuqilarni buthanining həzinişigə qoydi. □

³ Padixah Nebokadnəsar bax aqwat oqojidari Axpinaşqə əşirgə qüxkən Israillar iqidin han jəmətidikilərdin wə esilzadə yigitlərdin birnəqqidin tallap elip qiqixni buyrudi. □ ■

⁴ Bu yaxlar nuqsansiz, kelixkən, danixmənuqumuxluk, mol bilimlik, mutəpəkkur, orda hizmitidə boluxka layaqətlik, yənə

■ **1:1** 2Pad. 24:2, 3; 2Tar. 36:6 □ **1:2** «Hudaning öyi» — muqəddəs ibadəthana, əlwəttə. □ **1:3** «bax aqwat oqojidari Axpinaş» — «aqwat» padixah sarayidiki kenizəklərgə qaraydiqan, piqiloqan ər kixi. Ularning baxka wəzipiliri bar boluxi mumkin. Mumkinqiliki yənə barki, muxu yərdə «bax aqwat oqojidari» padixahlarning barlik əmədarlarning bexini kərsitidu. Əgər muxu toşra bolsa «bax əmədar» dəp tərjimə kixixka toşra kelidu. ■ **1:3** Yəx. 39:7

kelip kaldiyələarning ilim-pənlirini həm tilini öginələydiqan boluxi kerək idi. □

⁵ Padixah ular toqrisida ular üq yiloqığə hər küni padixah yəydiqan nazu-nemətlər wə xarablar bilən ozuklandırulsun, muddət toxqanda padixahning aldida hizməttə bolsun dəp bekitti.

⁶ Tallanoqan Yəhuda kəbilisidiki yaxlardin Daniyal, Hənanিয়া, Mixael wə Azariyalar bar idi.

⁷ Aqwat bexi ularqə yengi isimlar, yəni Daniyalqə Bəltəxasar, Hənanियाqə Xadrak, Mixaelqə Mixak, Azariyaqə Əbədneqo degən isimlarni koydi. □

⁸ Daniyal padixah bəlgiligən nazu-nemətlər wə xahənə xarabliri bilən özini *Huda aldida* napak kılmaslıkqa bəl baqlidi; xunga u aqwat bexi-din özining napak kılınmaslıkığə yol koyuxini

□ **1:4 «yənə kelip kaldiyələarning ilim-pənlirini həm tilini öginələydiqan boluxi kerək idi** — «Kaldiyə» Babil imperiyəsidiği muhım bir nəhiyə idi, xu yərdikilər «aliyjanap kixilər» dəp qarilatti. Babil ordisininə qaidə-yosunliriqə asasen munəjjimlər xu təbikiğidiki adəmlərdin boluxi kerək idi. □ **1:7 «Aqwat bexi ularqə yengi isimlar, yəni Daniyalqə Bəltəxasar, Hənanियाqə Xadrak, Mixaelqə Mixak, Azariyaqə Əbədneqo degən isimlarni koydi»** — bu koyqan isimlar, asasen butpərəslik bilən munasiwətlik bolup, əsli wə yengi ismilirining məniliri təwəndikidək: — Daniyal — «Huda mening sot qıloququmdur» Bəltəxasar — «Bəl (bir məbud) uning həyatini qoqdisun». Hənanিয়া — «Pərwərdigar mehir-xəpkətlıktur» Xadrak — «Aku (bir məbud)ning buyruqı» Mixael — «Hudaqə kim ohxiyalisun?» Mixak — «Aku (bir məbud)qə kim ohxiyalisun?» Azariya — «Pərwərdigar Yardəmqimdur» Əbədneqo — «Nego (nur qaqidiqan məbud)ning quli»

iltimas kildi. □ ■

⁹ Əmdi Huda aqwat bexini Daniyaloqa iltipat wə xapaət kərsitidioqan kılqanidi.

¹⁰ Lekin aqwat bexi Daniyaloqa:

— Mən öz oqjam padixahtin kərkimən. Silərninq yemək-iqmikinglarni u əzi bəlgiligən; u əgər silərni baxka kurdax yigitlərdək saqlam qiray əməs ikən dəp qarisa, undaқта silər padixahka mening kallamni alduruquqi bolisilər, — dedi.

¹¹ Xuning bilən Daniyal kelip aqwat bexi əzigə wə Hananiya, Mixael wə Azariyalaroqa təyinligən oqjidadin tələp kılıp:

¹² — Kəminilirini umaq, kəktat wə su bilənla bekip on künlük sinak kilsila.

¹³ Andin bizning qirayimiz bilən padixahning esil tamikini yegən yigitlərninq qirayini selixturup baksila, andin kəzitixliri boyiqə kəminilirigə ix kərgəyla! — dedi.

¹⁴ Oqjidar ularning gepigə kirip, ularni on kün sinap kəruşkə maqul boldi.

¹⁵ On kündin keyin qarisa, ularning qirayliri padixahning nazu-nemətlirini yegən yigitlərninqkidinmu nurluk wə toloqan kəründi.

□ **1:8 «Daniyal padixah bəlgiligən nazu-nemətlər wə xahəne xarabliri bilən əzini Huda aldida napak kılmasliqqa bəl baqlidi»** — Daniyal Yəhudiy boləraqqa, Musa pəyoqəmbərgə berilgən «mukəddəs qanun»oqa asasen, bəzi gəxlər, məsilən qoxka, təgə, toxqan gəxini yeyixkə bolmaytti. Qan qikarmay boqup əltürgən bolsa, yeyixkə bolmaytti. Uning üstigə, Babil ordisidikilər yegən gəxlər wə iqkən xarablar məbudlaroqa beoqxlanəqan bolup, axu məbudlarni mədhəyiləx üqün yəp-iqilətti. ■ **1:8** Law. 15:1-35; 17:12; Qan. 14:3-21; 1Kor. 8:4, 8-10

16 Xuningdin keyin oqoidar ularoqa padixah bəlgiləgən nazu-nemətlərnı wə iqıxkə bəlgiləgən xarabnı bərməy, ularnıg ornıda umaq, kəktatlarnı berıxkə baxlıdı.

17 Bu tət yıgıtnı bolsa, Huda ularnı hərhl ədəbiyat wə ilim-məripəttə danıxmən wə uqumuxluk kıldı. Daniyalmu barlık oqayıbanə alamətlər bilən qüxlərgə təbir berıxkə parasətlık boldı.

18 Padixah bəlgiləgən muddət toxkınlıda, aqwat beıı yıgıtlərnıg həmmısını Nebokadnəsarnıg aldıoqa elıp bardı. □

19 Padixah ular bilən bir-bırləp səzləxtı; yax yıgıtlərnıg heqkaysısı Daniyal, Hənanıya, Mixael wə Azarıyalaroqa yətmıdı. Xunga bu tətəylən padixahnıg hızmıtıdə kıldı.

20 Padixahqa danalıq-həkmət kerək boləanda yaki yorutux kerək boləan hərqandak məsilıgə jawab izdıgəndə, ularnıg jawabı unıg səltənıtıdıkı barlık rəmqi-palqi yaki pırustazlırınıgkıdın on həssə toqra qıqattı.

21 Daniyal Pars padixahı Qorəx təhtkə olturoqan bırıncı yıləıqə ordıda dawamlık turdı. □

2

Nebokadnəsar kərgən qüx

□ **1:18 «Padixah bəlgiləgən muddət toxkınlıda...»** — yəni üç yıl (5-ayətnı kərüng). □ **1:21 «Daniyal Pars padixahı Qorəx təhtkə olturoqan bırıncı yıləıqə ordıda dawamlık turdı»** — Pars padixahı Qorəx 66 yıldınlı keyın Babil imperıyəsını istela kıldı (miladıyədın ilıgırıkı 539-yılı).

¹ Nebokədnəsar təhtkə olturup ikkinçi yili, birnəqqə qüx kərđi; uning rohi parakəndə bolup, uykusi kaqti.

² Xunga padixah rəmqi-palqi, pir-ustaz, jadugər wə kaldiy munəjjimlərni qüxlirigə təbir berixkə qakirixni buyrudi. Ular kelip padixahning aldidə turdi. □

³ Padixah ularəqa:

— Mən bir qüx kərdüm, bu qüxning mənisini bilixkə kənglüm nəhayiti tit-tit boluwatidu, — dedi. □

⁴ Andin kaldiylər padixahqa (aramiy tilida): — Aliyliri mənggü yaxioqayla! Kəni kəminlirigə qüxlirini eytkayla, biz təbir berimiz, — dedi. □

⁵ Padixah kaldiylərgə: — Məndin buyruq! Silər awwal kərgən qüxümni eytip andin təbir berixinglar kerək. Undak kilmisanglar kiyma-qiyma kiliwetilisilər, öyünglər həjəthaniəqa aylənduruwetilidu! ■

⁶ Ləkin qüxümni eytip, uningoqa təbir berəlisənglər məndin sowəqatlar, in'amlar wə aliy izzəttin muyəssər bolisilər. Əmdi qüxümni eytinglar, təbir beringlar! — dedi.

⁷ Ular padixahqa yənə bir kətim:

— Aliyliri qüxlirini eytkayla, andin əzlrigə

□ **2:2 «kaldiy munəjjimlər»** — Kaldiyə Babil imperiyəsədiki muhim bir rayon idi, xu yərdikilər «aliyanap kixilər» dəp qarilatti. Babil ordisi kaidə-yosunliriəqa əsasən munəjjimlər xu təbikidiki adəmlərdin boluxi kerək idi. □ **2:3 «kənglüm nəhayiti tit-tit boluwatidu»** — ibraniy tilida «rohüm nəhayiti tit-tit boluwatidu».

□ **2:4 «Andin kaldiylər padixahqa (aramiy tilida): — Aliyliri mənggü yaxioqayla! ... »** — muxu ayəttin tartip 8:1kiqə ayətlər aramiy tilida yeziləqan. ■ **2:5 Dan. 3:29**

təbirini eytip berimiz, — dedi.

⁸ Bu qaoqda padixah javabən:

— Xübhisiziki, silər pərmanimdin qaytmaydioqinimni bilgəqkə, wakitni kəynigə sürüwatisilər.

⁹ Lekin qüxümüni eytip bərmisənglar, silərgə pəkət buyrukumla qalidu. Qünki silər wakit əhwalni özgertidu, dəp bilip əzara til biriktürüp, yaloqanqilik kilip meni aldimaqqi bolisilər. Xunga qüxümüni eytsanglar, andin qüxümgə həkikətən təbir berələydiqanliqinglarni xu qaoqdila bilimən, — dedi.

¹⁰ Kaldiylər padixahqa javabən:

— Dunyada aliylirining soriqan ixini eytip berələydiqan heqbir adəm yoqtur. Heqkandak padixah, uning qandak uluq yaki küqlük boluxidin kət'iynezər, rəmqi-palqi, pir-ustaz yaki kaldiy munəjjimlərgə mundaq tələpni qoyqan əməs.

¹¹ Qünki aliylirining soriqanliri həkikətən alamət müxkül, ilahlardin baxqa heqkim uni ayan qilalmaydu. Lekin ilahlarning makani insanlar arisida əməs, — dedi.

¹² Padixah qattik qəzəplinip aqqiklanoqan qalda, Babil ordisidiki barliq danixmənlərnəni öltürüxnəni əmr qildi.

¹³ Xuning bilən padixahning barliq danixmənlərnəni öltürüx toqrisidiki buyruqi qüxürüldi. Xunga *hizmətkarliri* Daniyal wə uning dostlirinimu öltürüx üqün izdidi.

Hudaning Daniyaloqa qüxnəni wə mənisini ayan qilixi

14 Xu qatda Daniyal Babildiki danixmənlərni oltürüx əmrini ijra kılqılı qıkkān padixahning hususiy muhəpizətgilər baxlıki Ariokqa aqılanə wə danixmənlərqə jawab qayturup

15 uningdin: — Padixahning qüxürgən pərmani nemə üqün xunqə jiddiy? — dəp soridi. Ariok əhwalni Daniyaləya eytip bərđi. □

16 Daniyal dərhal padixah aldiəya kirip, padixahtin qüxigə təbir bərgüdək waqit berixni tələp kildi. □

17 Andin Daniyal əyigə kaytip, əhwalni dostliri Hananiya, Mixael wə Azariyaləya eytip bərđi.

18 U ulardin ərxniki Hudadin bu qüxning siri toqruluk rəhim-xəpkət iltija kılıp, mən Daniyal wə dostlirim tətimizning Babildiki baxqa danixmənlər bilən billə həlak kılınmaslıqimizni tilənglar, dəp tələp kildi.

19 Andin keqidə Daniyaləya oqayibanə kərünüxtə xu sirning yeximi wəhiy kılindi. Xuning bilən Daniyal ərxniki Hudaəya həmdusanalar oqup mundak dedi:

20 «Hudaning nami əbədil'əbəd mədhiyiləngəy! Qünki danalıq wə küq-kudrət Uningkidur.

21 U waqit, pəsillərni Əzgərtküqidur;

U padixahlarni yikitidu,

Wə padixahlarni tikləydu;

U danalarəya danalıq, aqılanilarəya həkmət beridu.

□ 2:15 «... pərmani nemə üqün xunqə jiddiy» — yaki «... pərmani nemə üqün xunqə kattik?». □ 2:16 «**padixahtin qüxigə təbir bərgüdək waqit berixni tələp kildi.**» — yaki «padixahtin qüxigə təbir berix üqün uningəya waqit bekitixni tələp kildi.».

22 U qoŋgkur wə sirlik ixlarni axkariloŋuqidur, Karangoŋulukka yoxurunoŋan ixlarni yahxi bilgüqidur,

Nur həmixə Uning bilən billidur.■

23 I marga danalik wə küq bərgən atabowilirimning Hudasi,

Sanga xükür wə həmdusanalar eytay!

Sən hazırta biz dua qiloŋan ixni marga axkariliding,

Padixahning sorioŋan ixini bizgə kərsitip bərding».

Daniyalning padixahning qüxigə təbir berixi

24 Andin Daniyal padixah Babildiki danixmənlərnəni ɵltürüxkə təyinligən Ariokning aldioŋa berip uningə:

— Babildiki danixmənlərnəni ɵltürmigəyla. Meni padixahning aldioŋa baxlap kirgəyla, mən padixahning qüxigə təbir berəy, — dedi.

25 Ariok xuan Daniyalni padixah Nebokadnəsarning aldioŋa baxlap kirip, padixahka: —

«Mən Yəhüdiy əsirlər iqidin aliylirining qüxigə təbir berələydioŋan bir kixini taptim» — dedi.

26 Padixah Daniyal (Bəltəxasar dəpmu atilidu)ŋa:

«Sən mening kərgən qüxümüni ayan qilip, uningə təbir berələmsən? — dedi.

27 Daniyal padixahning aldida turup xundak jawab bərdi:

■ 2:22 Ayup 32:8

— I aliyliri, sili soriqan bu sirni danixmən, pir-ustaz, rəmqi-palqi wə munəjjimlar əzligə yexip berəlməydu.

²⁸ Birəq ərxtə sirlarni axkarilioquqi bir Huda bar. U bolsa aliylirioqa ahirki zamanning künliridə nemə ixlarning bolidioqanliqini ayan kildi. Əmdi əzlrining qūxini, yəni aliyliri uhlawatqanda kərgən qayibanə alamətlərnə eytip berəy: — □

²⁹ — I aliyliri, sili uhlaqqa yatkanda kəlgüsidiki ixlarni oylap yattila. Sirlarni birdinbir Axkarilioquqi əzligə yüz beridioqan ixlarni kərsətti.

³⁰ Manga kəlsək, bu sirning mangu ayan kilinoqini mening baxqa jan igiliridin artuq həkmətkə igə boləqanliqimdin əməs, bəlki bu qūxning təbirini, xundakla xah aliylirining kəngülliridiki oylirini əzligə məlum qilix üqündur.

³¹ — Əy aliyliri, sili qayibanə alaməttə əzlrining aldilirida turoqan gigant bir həykəlni kərdilə. Bu həykəl nahayiti gəwdilik bolup, zor nur qaknap turidioqan həywətlik həm kərkunqluq idi.

³² Həykəlning bexi esil altundin, kəkriki wə qolliri kümüxtin, bəl wə saqriliri mistin,

³³ Yuta-paqiki təmürdin, puti təmür bilən layning arilaxmisidin yasaloqan.

³⁴ Əzliri uni kəruwatqan qaoqlirida, adəm qoli bilən kəzilmioqan bir tax kelip həykəlgə urulup uning təmür bilən layning arilaxmisidin yasaloqan putini qeqiwətti.

□ 2:28 «aliyliri uhlawatqanda kərgən qayibanə alamətlər...» — aramiy tilida: «sili kariwatta yatkanda kallilirida kərgən qayibanə alamətlər...» deyilidu.

35 Uningdiki tmr, lay, mis, kmx, altunlar xuan parq-parq klinip, xamal ularni byni yazliq hamandiki topilarni uqurandk, qayta hq tepilmdk klip uquriwtti. Lekin hliqi tax yoinap, pütkül jahanni qaplian oqayt zor bir taqa aylandi.

36 Kərgən qxliri mana xudur. mdi biz zligi bu qxning mənisini yexip berimiz. □ ■

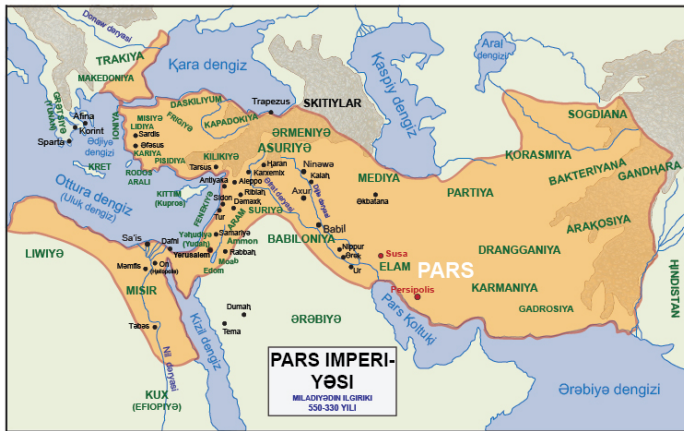
Babil imperiyasi

37 y aliyliri, zliri pütkül padixahlarning bir padixahi, rxtiki Huda siligə padixahlik, nopuz, kq w xhrt ata kldi.

38 Insan baliliri, haywanatlar, uqar-qanatlar myli kyrd tursun, Huda ularni kollira tapxurup silini ularning hmmisig həkim kldi.

□ **2:36 «mdi biz zligi bu qxning mənisini yexip berimiz»** — «biz» degn bu söz xbhsizki, Daniyalning zigi w q dostia wakalitn sz kliinini bildüridu. ■ **2:36** Dan.

Sili u həyəkəlning altun bexidursila.

Pars imperiyəsi

39 Əzliridin keyin yənə bir padixahlik kelidu. Lekin u silining padixahliklirioqa yətməydu. Un-
ingdin keyin uqinqi bir padixahlik, yəni mis
padixahlik kelip pütkül yər yüzigə həkim bolidu.

Greetsiyə (Yunan) imperiyəsi

40 Uningdin keyinki tətinqi padixahlıq bolsa tømürdək mustəhkəm bolıdu. Tømür barlıq baxka nərsilərnı qeqıwetıp boysunduroqınıdək, xuningəqə ohxax bu tømür padixahlıq öz aldinqi padixahlarınq həmmisini ezıp qeqıwetıdu.

Rim imperiyəsi

41 Əzliri kərgəndək tēmür bilən seəiz layning arilaxmisidin yasaloqan put wə barmaklar bu padixahlikning bəlünmə bolup ketidioqinini kərsitidu. Biraq bu padixahlik tēmürdək küqkə igə bolidu, qünki silı kərgəndək, tēmür bilən lay arilaxqan.

42 Tēmür bilən layning arilaxmisidin yasaloqan putning barmakliri u padixahlikning bir qismining küqiyidioqanlikini, bir qismining ajizlixidioqanlikini kərsitidu.

43 Əzliri tēmür bilən layning arilaxqanlikini kərdilə. Bu u *padixahlikning həkūmdarliri padixahlikning* puqraliri bilən ittipaklaxmaqçi boləqanlikini kərsitidu. Lekin tēmür lay bilən arilaxmioqandək, birlixip ketəlməydu. □

□ **2:43 «padixahlikning puqraliri bilən...»** — aramiy tilida: «insanlarning nəsli bilən...».

44 U *ahirki* padixahlar tæhttæ olturoqan mæzgildæ, ærxtiki Huda yimirilmæs bir padixahlik bærpa qilidu. Bu padixahlik hærgiz baxka bir hælkkæ ötmæydu; æksiqæ u bu baxka padixahliklarni üzül-kesil gumran qilip, øzi mænggü mæzmut turidu. □ ■

45 Özliri adæm qoli bilæn kezilmioqan bir taxning taqdin qikkinini wæ uning hæykældiki tømür, mis, lay, kümüx, altunni qeqiwætkænlikini kerdilæ. Xunga uluq Huda aliylirioqa kælgüsidæ yüz beridioqan ixlarni bildürgæn. Kergæn qüxliri qokum æmælgæ axidu, berilgæn tæbir mutlæk ixænqliktur. □ ■

Padixahning Daniyaloqa in'am berixi

46 Andin padixah Nebokadnæsar øzini yergæ etip Daniyaloqa sæjdæ qildi wæ uningøqa hædiyæ berip huxpurak-isriq selixni æmr qildi.

47 Padixah uningøqa:

— Dærwækæ, sening Hudaying ilahlar iqidæ æng uluq Ilah, padixahlarning hojisi wæ sirlarni axkarilioquqi ikæn, qünki sæn bu sirni yæxting! — dedi.

□ **2:44** «U **ahirki padixahlar**» — putning barmaklirining padixahlarøqa wækillik qilidioqanliqini kersætsæ keræk. Bu bab wæ 7-bab toqruluk «qoxumqæ sæz»imizni kërung. ■ **2:44**

Dan. 3:33; 4:31; 6:27; 7:14, 27; Mik. 4:7; Luqa 1:33 □ **2:45** «**Özliri adæm qoli bilæn kezilmioqan bir taxning taqdin qikkinini wæ uning hæykældiki tømür, mis, lay, kümüx, altunni qeqiwætkænlikini kerdilæ...**» — bu babtiki bexarætlær toqruluk «qoxumqæ sæz»imizni kërung. ■ **2:45** Yæx. 8:14; 28:16; Zæb. 118:22; Zæk. 3:9; Mat. 21:42-44; Yh. 3:31; 8:23

⁴⁸ Andin padixah Daniyalning mərtiwisini yukiri qilip, uningqa nuroqun esil sowoqatlarni təkdim kildi. U uni pütkül Babil ölkisigə həkım boluxqa təyinlidi wə uni Babildiki danixmən-əkildarlarning bax aqsakili kildi.

⁴⁹ Daniyalning padixahtin tələp qilixi bilən, padixah Xadrak, Mixak wə Əbədnegolarni Babil ölkisining məmuriy ixlirini idarə qilixqa təyinlidi. Daniyal əzi orda hizmitidə qaldı. □

3

Nebokadnəsarning altun həykəlgə qoqunuxni əmr qilixi

¹ Padixah Nebokadnəsar altundin egizliki atmix gəz, kəngliki altə gəz kelidiqan bir həykəl yasap, Babil ölkisining Dura tüzlənqlikigə ornatti. □

² Padixah barlıq wəzir, waliy, həkım, məslihetqi, həziniqi, sotqi, soraqqılarni xundakla hərəkaysi ölkilərdiki baxqa əməldarlarning həmmisini padixah Nebokadnəsar ornatqan bu altun həykəlni öz ilahiqə atax murasimiqə qatnixixqa pərman qüxürdi.

³ Xuning bilən wəzirlər, waliylar, həkımlar, məslihetqilər, həziniqilər, sotqılar, soraqqılar,

□ **2:49 «Daniyal əzi orda hizmitidə qaldı»** — aramiy tilida «Daniyal padixahning dərwasısında turatti». Kona zamanlarda xəhərnin yaki ordinin dərwasisi bolsa, soraqqılar həküm qikiridiqan jay idi. □ **3:1 «egizliki atmix gəz, kəngliki altə gəz...»** — «gəz» (yaki «jəynək») jəynəktin qolning uqiqiqə boluqan ariliktur, təhminən 40-45 santimetr.

xundakla hærkaysi ølkilørdiki baxka ømøldarlarning hømmissi atax murasimioqa jøm boldi. Ular høykølning aldida turdi.

⁴ Jakarqi yukiri awaz biløn:

— Øy hærkaysi øl-yurt, hærkaysi taipilørdin kølgønlø, hør hil tilda søzlixidioqan kowmlar,

⁵ silø sunay, nøy, qalun, lira, ziltar, bulman wø baxka hørhil sazlarning awazini angliøqan haman, yørgø bax urup padixah Nebokadnøsar ornatqan altun høykølgø søjde qilinglar. □

⁶ Kimki bax urup søjde kilmisa, xuan døhxøtlik yalkunlap turøqan humdanøqa taxlinidu, — døp jakarlidi.

⁷ Xunga, sunay, nøy, qalun, lira, ziltar, bulman wø baxka hørhil sazlarning awazini angliøqan haman hærkaysi øl-yurt, hærkaysi taipilørdin kølgøn, hørhil tilda søzlixidioqan kowm yørgø bax urup Nebokadnøsar ornatqan altun høykølgø søjde kilixti.

Kaldiylørning üq buradørning üstidin ørz kilixi

⁸ U qaøqda, bøzi kaldiyløer aldioqa qikip Yøhudiyilar üstidin ørz kildi.

⁹ Ular padixah Nebokadnøsarøqa:

— I aliyliri, mønggü yaxioqayla!

¹⁰ Aliyliri sunay, nøy, qalun, lira, ziltar, bulman wø baxka hørhil sazlarning awazini angliøqan haman hømmyøløn yørgø bax urup altun høykølgø søjde kilsun,

□ **3:5 «lira»** — lira bolsa töt tarliq bir hil saz. **«bulman»** — bulman bolsa bir hil püwlinidioqan saz.

11 xundaqla kimki yergə bax urup səjdə qilmisa, u dəhxətlik yalqunlap turoqan humdanəta taxlansun dəp pərman kילוanidila.

12 Sili Babil əlkisining məmuriy ixlirini baxquruxka təyinligən birnəqqə Yəhudiy, yəni Xadrak, Mixak, Əbədnegolar bar; i aliyliri, bu adəmlər siligə hərmətsizlik kiliwatidu. Ular padixahning ilahlırining ibaditidə bolmidi yaki padixah ornatqan altun həykəlgimu səjdə qilmaydu, — dedi.

13 Xuni anglap padixah Nebokədnəsar dərşəzəp bolup, Xadrak, Mixak, Əbədnegolarni əz aldioqə kəltürüxnə əmr qildi. Xuning bilən ular bu üqəylənni padixah aldioqə əpkəldi.

14 Nebokədnəsar ularəta:

— Xadrak, Mixak, Əbəddnego, silər rasttin mening ilahlırimning hizmitidə bolmidinglarmu həm mən ornatqan altun həykəlgə səjdə qilmidinglarmu?

15 Həzir silər sunay, nəy, qalun, lira, ziltar, bulman wə baxka hərhil sazlarınq awazini angliqan həman, mən yasatqan həykəlgə səjdə kilixka təyyar tursanglar, yahxi. Lekin səjdə qilmisanglar, silər dərhal dəhxətlik yalqunlap turoqan humdanəta taxlinisilər. Xu qaoqda kəndəq ilah kelip silərnə qənggilimdin kütkuzuwalidikin, kəni?! — dedi.

16 Xadrak, Mixak, Əbədnegolar padixahka jawabən:

— I Nebokədnəsar, bu ixta biz əzimizni aqliximiz həjətsiz.

17 Biz səjdə kiliq keliwatqan Hudayimiz bizni dəhxətlik yalqunlap turoqan humdandin

kutkuzalaydu; i aliyliri, U qoqum ezlirining ilkidin bizni kutkuzidu.

¹⁸ Lekin bizni kutkuzmioqan tək dirdimu, aliylirigə məlum bolsunki, biz yənıla ilahlirining hizmitidə bolmaymiz wə sili ornatqan altun həykəlgə səjdə qilmaymiz, — dedi.

Üq dostning əlümgə buyruluxi

¹⁹ Buni anglioqan haman padixah Nebokadnəsarning təri buzulup, Xadrak, Mixak, Əbədnegolaroqə kattik oqəzəpləndi. Xuning bilən adəmlirigə humdanni adəttikidin yəttə həssə kattik kizitixni buyrudi.

²⁰ U qoxunidiki əng kawul palwanlaroqə Xadrak, Mixak, Əbədnegolarni baqlap, dəhxətlik yalkunlap turoqan humdanəqə taxlaxni buyrudi.

²¹ Xuning bilən ular tonliri, ixtanliri, səlliliri wə baxqə libas kiyimliri selinmioqan həlda baqlinip dəhxətlik yalkunlap turoqan humdanəqə taxlandi.

²² Padixahning əmrining kattikliki bilən humdandiki ot intayin yalkunlap yenip turatti, xunglaxqə humdandin qikiwatqan yalkun Xadrak, Mixak, Əbədnegolarni kətürgən əskərlərnə köydürüp taxlidi.

²³ Xundak kilip Xadrak, Mixak, Əbədnegə üqəylən baqlaklik həlda dəhxətlik yalkunlap turoqan humdanəqə qüxüp kətti.

²⁴ Andin Nebokadnəsar qəqügən həlda ornidin qaqrap turup, məslihətqi wəziriridin: — Biz baqlap ot iqigə taxlioqinimiz üq adəm əməsmu? — dəp soridi.

— Ular jawabən «Xundak, i aliyliri! — dedi.

²⁵ Padixah jawabən:

— Mana, mən tət adəmning baqlaksiz haldə ot iqidə ərkin mengip yürüwatqinini kərüwatimənoqu, ular qılqə köygəndək əməs; həmdə tətinqi kixi ilahlarning oqlidək turidu! — dedi.

Üqəylənniŋ humdan otidin qikixi wə ɵstürölüxi

²⁶ Xuning bilən Nebokədnəsar dəhxətlik yalkunlap turoqan humdanning aozioqa yekin kelip:

— Xadraq, Mixak, Əbədnegö! Həmmidin Aliy İlahning kulliri, qikinglar, mayakka kelinglar! — dəp tovlidi. Xuning bilən Xadraq, Mixak wə Əbədnegö ottin qikti.

²⁷ Barliq wəzirlər, waliylar, həkimler wə padixahning məslihətqi wəzirliri yioqilip kelixip bu üqəyləngə tikilixip qaraxti; ularning qılqə köygən yeri yok idi, qaç-sakallirimu köymigən, kiyim-keqəklirimu xu peti idi, üsti-bexidimu istütünning puriği yok idi.

²⁸ Nebokədnəsar mundaq dedi:

— Xadraq, Mixak, Əbədnegolarning Hudasioqa xükür-sanalar bolqay! U Əz pərixtisini əwətip, Əzigə tayanqan kullirini kutkuziwaldi. Ular əzlrining ilahidin baxka heqkandak ilahka hizmət qilmasliq üqün wə yaki bax urup səjdə qilmasliq üqün, pəkət öz Hudayimizningla iba-

ditidə bolimiz dəp padixahning pərmanioğa hilaplik qilib hayatini təwəkkul qildi. □

²⁹ Əmdi mən xundak pərman qüxürimənki: Kaysi əl-yurt bolsun, kaysi taipilərdin kəlgən bolsun, kaysi tilda səzlixidiqanlar bolsun, Xadrak, Mixak, Əbədnegolarning Hudasioğa qara qarplaydikən, pütün teni kiyma-qiyma qilinsun, öyliri həjəthanioğa aylandurulsun! Qünki bundak qutkuzalaydiqan baxka ilah yok. ■

³⁰ Xuning bilən padixah Xadrak, Mixak, Əbədnego üqəylənni ətürüp, Babil əlkisidə yukiri mənsəpkə təyinlidi.

4

Nəboqadnəsarning ikkinqi qüxi tooqruluk yazoqan hetii

¹ «Mənki padixah Nəboqadnəsardin yər yuzidiki hər bir əl-yurtka, hər kaysi taipilərgə, hər hil tillarda səzlixidiqan qowmlarğa aman-esənlik exip-texip turqay!

² Həmmidin Aliy Huda manga kərsətkən alamətləni wə karamətləni jakar laxni layiq taptim.

³ Uning kərsətkən məjizilik alamətliri nemidegən uluq! Uning karamətliri nemədegən qaltis! Uning padixahlığı pütməs-tügiməstür,

□ **3:28 «... Padixahning pərmanioğa hilaplik qilib hayatini təwəkkul qildi»** — aramiy tilida «... Padixahning pərmanioğa hilaplik qilib tənirini təwəkkul qildi». ■ **3:29** Dan. 2:5

Uning ҳakimlikī dāwrđin-dāwrgiqə dawamlıx-
idu!■

⁴ Mənki Nebokədnəsar öyümdə biharaman
olturoşinimda, ordamda bayaxat turmux
kəqürıwatқinimda,

⁵ meni intayin қorkıtiwətkən bir qüxnı kərdüm,
ornumda yatқinimda bexımdiki oylar wə
kallamđiki oşayıbanə alamətlər meni alakzadə
қildi.

⁶ Babildiki barlıқ danıxmənlərnı aldımoşa
qakırıxқа pərman berıp, ularning qüxümgə
təbir berıxını buyrudım.

⁷ Xuning bilən barlıқ rəmқи-palқи, pır-ustaz,
kaldıylər wə munəjjımlar kelıxtı. Mən qüxümüni
eytıp bərdım, lekin ular manga təbirını
berəlmıdı. □

⁸ Lekın ahırda Daniyal kirdı (uning yənə bir ismi
Bəltəxasar bolup, mening ilahımning namıoşa
asasən qoyulşan). Muқəddəs ilahlarıning roşı
uningda ikən. Mən qüxümüni eytıp, uningoşa:

⁹ — Əy palқılarning baxlıkı Bəltəxasar,
muқəddəs ilahlarıning roşı səndə ikənlikını,
sanga heққandak sir təs kəlməyđioşanlıқını
bildım, xunga mening kərgən qüxümdiki
oşayıbanə alamətlərnı qüxəndürgəysən,
xundakla uningoşa təbir bərgəysən, — dedım.□

¹⁰ — Mən ornumda yatқinimda kallamda
mundak oşayıbanə alamətlərnı kərdüm: Mana,

■ **4:3** Zəb. 93:1, 2; Dan. 6:27 □ **4:7 «berəlmıdı»**
— yaki «bərmıdı». □ **4:9 «Əy palқılarning baxlıkı
Bəltəxasar, muқəddəs ilahlarıning roşı səndə ikən...»** —
bu padıxahning kəz-қarıxı. Daniyal özi palқа əməs, əlwəttə.
Palқılıқ Təwratta қət'iy mən'i қilinıdı.

yər yüzining otturisida bir tüp dərəh bar ikən; u tolimu egizmix.

¹¹ U barqanseri qong həm məzmut əsüp, asmanğa takixiptu, u dunyaning qətlirigimu kərünidikən.

¹² Uning yopurmaklıri qiraylik, mewisi in-tayin mol ikən. Uningda pütkül dunyağa yətküdək ozuk bar ikən. Uning astida daladiki haywanlar sayidaxidikən, xahlirida asmandiki uqar-qanatlar makan kilidikən; mewisidin bar-lik ət igilirimu ozuklinidikən.

¹³ Ornumda yetip, kallamda kərgən oqayibanə alamətlərnı kərüwatimən, mana, asmandin bir kəzətqi muəkkəl, yəni muqəddəs bir pərixte qüxüp, □

¹⁴ mundak jakarlidi:

— «Dərəhni kesip, xahlirini kırkip, yopurmaklırini wə mewilirini kəkıp qüxürüp qeqi-wetinglar. Dərəh tüwidiki yawayi haywanlar uningdin yiraqlaxsun, uning xahliridiki quxlar tezip kətsun.

¹⁵ Yərdə pəkət kətükinila yiltizi bilən, mis wə təmür bilən qəmbərləp, yumran ot-qəplər bilən billə dalada qaldurunglar. U asmandiki xəbnəmdin qilik-qilik həl bolup tursun. Uning nesiwisi ot-qəp yəydiqan yawayi haywanlar bilən billə bolsun.

¹⁶ Adəmiy əqlidin məhrum kilinip, uningğa yawayi haywanlarning əqli berilsun, xundakla

□ **4:13 «...mukəddəs bir pərixte qüxti»** — aramiy tilida «bir mukəddəs boluqçi qüxti».

xu ҳалəttə «yəttə waqit» tursun.□

17 Dunyadiki jan igiliri Həmmidin Aliy Boləuqining insanlarning padixahlikining həmmisini idarə kilidioqanliki, xundaqla uning padixahlik hokukini əzi tallioqan kixi (məyli u heqnemigə ərziməs adəm bolsimu)gə beridioqanlikini bilsun dəp, bu həküm kariouqi muəkkəllərnin pərmani bilən, yəni muqəddəs pərixtilərnin qarar buyruqi bilən bəlgiləngəndur».

18 — Mən padixah Neboqadnəsar mana xundaq qəxni kərdum. Əy Bəltəxasar, qūxūmgə təbir bərgəysən. Padixahlikimdiki danixmənlər iqidə mən uqūn buningəja təbir berələydiqan birmu adəm qikmidi. Lekin sən təbir berələysən, qūnki əng muqəddəs ilahlarning rohi səndə ikən.

19 Xuning bilən Bəltəxasar dəpmu ataloqan Daniyal bir həza həyranlikta aləqzadə boldi wə qūx toqrisida oylap tolimu biaram boldi.

Padixah: — Əy Bəltəxasar, bu qūx wə uning təbiri seni aləqzadə qilmisun, — dedi.

Bəltəxasar jawabən:

— I aliyliri, bu qūx silidin nəprətləngənlərgə bolsun, uning təbiri əzlrigə əməs, dūxmənlirigə

□ 4:16 «adəmiy əqlidin məhrum kilinip» — aramiy tilida «adəmiy kəngüldin məhrum kilinip». «yawayi həywanlarning əkli» — aramiy tilida «yawayi həywanlarning yuriki». «...xundaqla xu hələttə «yəttə waqit» tursun» — «yəttə waqit» Muqəddəs Kitabta deyilgini boyiqə, yəttə yilni bildüridu. Əmma Babilliklarning kalendaridiki bir yil 360 kün boləqəqqa, bəlkim 2520 kün boluxi kerək. Bu toqruqluk «qoxumqə səz»imizni kəruqg.

qüxkəy! □

²⁰⁻²¹ Baroqanseri ʕsüp məzmut bolıqan, egizliki asmanoqa takixidioqan, pütkül dunyaqa kərünidioqan, yopurmaklıri qiraylıq, mewisi intayın mol bolıqan, pütkül dunyaqa yətküdək ozuq bolidioqan, sayisida yawayi haywanlar turidioqan, xahlirida uqar quxlar makan kilidioqan dərəh bolsa, yəni sən kərgən dərəh — dəl ʕzlidir, i aliyliri!

— Qünki sili qong wə məzmut ʕstila; silining həywətliri exip pələkkə yətti; həkümranlıqliri yər yüzining qətlirigə yetip bardı.

²² — Qünki sili qong wə məzmut ʕstila; silining həywətliri exip pələkkə yətti; həkümranlıqliri yər yüzining qətlirigə yetip bardı.

²³ Aliyliri qarap turoqan waqitlirida asmandin bir kariuqı, yəni bir muqəddəs pərixte qüxüp: «Bu dərəhni kesip, harab qilinglar. Halbuki, yərdə kətüknila yiltizi bilən kaldururp, mis wə təmür bilən qəmbərləp, yumran ot-qəplər bilən billə dalada kaldurunglar. U asmandiki xəbnəmdin qilik-qilik həl bolup tursun. «Yəttə waqit» bexidin ʕtkiqə uning nesiwisi ot-qəp yəyidioqan yawayi haywanlar bilən billə bolsun, — dəptu.

²⁴ — İ aliyliri, qüxlirining mənisi mana xu — Bular bolsa Həmmidin Aliy Boloquqining pərmani bilən hojam padixahning bexioqa qüxidioqan ixlar —

²⁵ ʕzliri kixilər arisidin həydiwetilip, yawayi haywanlar bilən billə yaxaydila, kalilardək ot-

□ **4:19 «bir həza həyranlıqta alakzadə boldı»** — aramiy tilida «birər saət həyranlıqta alakzadə boldı».

qəp bilən ozuqlandurulidila, dalada asmandiki xəbnəmdin qilik-qilik həl bolup turidila. Taki sili Həmmidin Aliy Boluqining pütkül insan padixahlığını idarə kildioğanlığını və Uning hokukini Əzi tallioğan hərқandaқ kixigə beridioğanlığını bilip yətküqə, yəttə waқit baxliridin etidu. ■

²⁶ «Dərəhning kətikini yiltizi bilən yərdə qaldurunglar» dəp buyruoğanikən, əzliri ərlərləning həmmini idarə kildioğanlığını bilip yətkəndin keyin padixahlıqliri əzligə qayturulidu.

²⁷ Xunga i aliyliri, mening nəsihitim siligə layik kərülgəy, gunahlıriddin qol üzgəy, ixta həққaniy boluqayla, kəbihlikliridin tohtap kəmbəoəllərgə rəhimdillik kılıuqayla. Xundaқ kılıuqandila bəlkim dawamlıқ gülləp yaxnimamdila?

²⁸ Bu ixlarning həmmisi padixah Nebokadnəsarning bexioə qüxti.

²⁹ On ikki aydin keyin, u Babildiki padixahlıқ ordisinin əgzisidə səylə kiliwetip:

³⁰ — Qaranglar, mən öz izzitim və xan-xəhritim namayan kılinsun dəp, xahənə ordamning jaylixixi üqün zor küqüm bilən yasioğan həywətlik Babil xəhiri muxu əməsmu? — dedi.

³¹ Uning səzi aqziddin tehi üzülməy, asmandin bir awaz qüxüp:

— Əy padixah Nebokadnəsar, bu söz sanga kəldi: Padixahlıқ səndin elindi.

³² Sən kixilər arisiddin həydiwetilip, yawayi

haywanlar bilən billə makan kilisən wə kalilardək ot-qəp yəysən; sən Həmmidin Aliy Boləuqining insan padixahlığını idarə kilidiqanlığını wə Uning həkukini Əzi talliqan hərəkandək kixigə tutkuzidiqanlığını bilip yətküqə yəttə wəqit bexingdin ətüp ketidu — deyildi.

³³ Bu söz Nebəqadnəsarda xuan əməlgə axti. U kixilər arisidin həydiwetilip, kalilardək ot-qəp yəp, teni xəbnəmdin qilik-qilik həl bolup kətti. Uning qaqliri bürkütning pəyliridək, tirnaqliri quxning tirnaqliridək ətüp kətti.

³⁴ Əmdi xu künlər toxkanda, mən Nebəqadnəsar asmanə qəz tikip qariwidim, əkil-hoxum əsligə kəldi. Mən Həmmidin Aliy Boləuqioqə həmdusana eytip, Mənggü Hayat Turəuqini mədhıyiləp, hərmət əylidim.

Uning həkimlikı mənggülük həkimliktur;

Uning padixahlığı əwladtin-əwladkidur.

³⁵ Uning aldida yər yüzidiki barlıq insanlar həqnemə hesablanmaydu;

Ərxniki qoxunlar wə zemindiki insanlar arisida U nemə kilixni halisa xuni kilidu;

Uning qolini kim tosalisun yaki Uningdin «Nemə kilisən?» dəp soraxka jür'ət kilalisun?

³⁶ Xuanla əkil-hoxum əsligə kəldi; padixahlıqimning xan-xəripi, izzitim, padixahlıq həywəmmu əsligə kəltürüldi. Məslihətqi wəziririm wə əmir-esilzadilirim meni izdəp kəldi. Padixahlıqim mustəhləmləndi; burunqidinmu zor həywigə yengibaxtin igə boldum.

³⁷ Əmdi mənki Nebəqadnəsar ərxniki Padixahka

həmdusana okuyman, Uni tehimu uluqlayman
wə Uni izzətləyman:
— Uning kiloqlanliri həktur,
Uning yolliri toqlridur;
Uning təkəbburluq yolida mangoqlanlarning
həywisini quxürux kudriti bardur!».

5

Nəboqadnəsarning nəwrisi padixah Bəlxazarning ziyapiti

¹ Bir küni padixah Bəlxazar əmir-esilzadilərdin ming kixini təklip kəlip katta ziyapət berip, ularning aldida xarab iqlip, əyx-ixrət kəypini sürdi. □

² Padixah Bəlxazar xarabni tetip kərüp, əzi, əmir-esilzadiliri, öz hotun-kenizəkliring xarabni atisi Nəboqadnəsar Yerusalemdiki muqəddəs ibadəthanidin oljoqla aloqlan altun-kümüxtin yasaloqlan jam-kaqlilarda iqlixigə xu jam-kaqlilarni elip qikixni buyrudi.

□ **5:1 «padixah Bəlxazar əmir-esilzadilərdin ming kixini təklip kəlip...»** — padixah Bəlxazar Nəboqadnəsarning nəwrisi idi. Əməliyəttə xu künlərdə u «muawin imperator» idi; atisi Nabonidus imperator idi, ləkin u adəttə Babilda turmaytti. «... **Ularınq aldida xarab iqlip, əyx-ixrət kəypini sürdi**» — bu bəbtiki 30-31-əyətlərdin qariloqlanda, xu qəoqla Pars koqlunliri Babil xəqlirini allikoqlan koqlxiwəloqlanidi. Əmdi Babillar nəmixkə ziyapət kəlidu? Tarihxunaslarınq təqlili boyiqə Babil xəqliri (a) intayin mustəqlkəm, sepili egiz xəqlər; (ə) uningda yirgirmə yillik ozuk-tülük toqlanoqlanidi. Xungə padixah əzini toqlimu bihəttər, dəp qaraytti.

³ *Nəwkərlər* dərhal berip Hudaning Yerusalemdiki mukəddəs ibadəthanisidin elip kelingən altun jam-qaqılarni elip qıkti; padixahning əzi, əmir-esilzadiliri, uning hotunliri wə kenizəkliri ularda xarab ikti.

⁴ Ular xarab iqkəq, altun, kümüş, mis, təmür, yaqraq wə taxlardin yasaloqan butlarni mədhiyləxti.

⁵ Dəl xu pəyttə adəm kəlining bəx barmiki pəyda bolup, qiraqdanning udulidiki ordining tam suwıkiqə hət yezixkə baxlıdi. Padixah hət yazoqan kəlning kərüngən kismini kərüp, □

⁶ qirayi tatirip, kənglidə intayin alakzadə bolup kətti. Put-kəlliri boxixip, putliri titrəp kətti. □

⁷ Padixah kəttik warkirap, pir-ustazlar, kaldiyələr wə munəjjimlarni qakirixni buyrudi. Babildiki danixmənlər kəlgən həman padixah ularoqə:

— Kimki tamdiki bu hətlərni okup mənisini manga dəp berəlisə, uningə səsün rənglik bir ton kiygüzülüp, boynioqə altun zənjir esilip,

□ **5:5 «... qiraqdanning udulidiki ordining tam suwıkiqə hət yezixkə baxlıdi»** — kizik bir ix xuki, arheologlar qazoqan asar'ətikiyərgə asasən, Babil ordiliridiki tamlar üstigə ularning əng uluq oqəlibə-muwəppəkiyətliri sürət wə səzlər bilən hatiriləngən. Padixah ziyapət kəloqanda, mahtinix üqün özining yekindin buyanki uruxlardiki oqəlibisini wə muwəppəkiyətlirini yorutux üqün, qiraqdan bu rəsımlərnin udulioqə koyoquzulatti. □ **5:6 «put-kəlliri boxixip,...»** — aramiy tilida: «bəl-saqrisining boqum-ügiliri boxixip,...». Bu ix-wəqə «Yəx.» 45:41tiki bexarətnin bir əməlgə axuruluxi. **«putliri titrəp kətti»** — aramiy tilida: «tizliri bir-birini qakikili turdi».

padixahlikta üqinqi mərtiwə berilidu, — dedi. □

⁸ Padixahning danixmənlirining həmmisi ordioqa hazır boldi; ləkin ular nə hətlərnə okuyalmaytti nə padixahqa mənisini qüxəndürüp berəlməytti.

⁹ Bəlxazar tehimu alakzadə bolup, qirayi tehimu tatirip kətti. Əmir-esilzadilərmu kəndək kəlixni biləlməy kəldi.

¹⁰ Padixah wə əmir-esilzadilərnə warkiraxkən awazini angliqən hanix ziyapət zalioqa kirip, padixahqa mundaq dedi:

— I aliyliri, mənggü yaxioqayla! Alakzadə bolup kətmigəyla, qirayliri tatirap kətmigəy. □

¹¹ Padixahliklirida bir kixi bar, uningda muqəddəs ilahlarning rohi bar, atiliri təhttiki wəktida, bu kixidə yorukluk, danalix wə əkil-parasət, yəni ilahlaroqa has əkil-parasət namayan kilinoqanidi. Atiliri Nebokədnəsar, yəni padixah atiliri uni pütün rəmqi-palqilar, pir-ustazlar, kaldiyələr wə munəjjimlarning bexi kilip təyinligən. ■

¹² Bu kixidə alahidə bir rohiy hususiyət, bilim, həkmət, qüxlərgə təbir berələydiyən, tepixmaqlarni yexələydiyən wə tügün-sirlarni aqalaydiyən kabiliyət bar idi. Xu kixining ismi Daniyal bolup, padixah uningə Bəltəxasar dəpmu isim koyəqən. Xunga bu Daniyal

□ **5:7 «uningə səsün rənglik bir ton kiygüzülüp,...»**

— kədimki zamanlarda səsün rəng «xahənə rəng» dəp həsəblinatti. □ **5:10 «...warkiraxkən awazini angliqən hanix ziyapət zalioqa kirip,...»**

— «hanix» muxu yərdə Bəlxazarning anisi yəki qong anisi (Nebokədnəsarning ayali) bolsa kərək. ■ **5:11 Dan. 2:47, 48**

qakirtilsun, u qokum bu h tlarning m nisini yexip beridu.

Daniyalning tamdiki h tning m nisini q x nd r xi

¹³ Xuning bil n Daniyal padixahning aldio a elip kelindi, padixah Daniyaldin:

— Padixah atam Y huda  lkisidin s rg n kilip k lg n Y hudiylar iqidiki h lik  Daniyal s nmu? — d p soriwidi,

¹⁴ — S n to ruluk h wirim bar, s nd  muk dd s ilahlarining rohi, xundakla yorukluk, danalik w  alahid   kil-paras t bar ik n d p anglidim.

¹⁵  mdi danixm nl r w  pir-ustazlarni tamdiki h tni oqup, m nisini manga q x nd r p b rsun d p aldimo a qakirtip kelindi; lekin bu ixning sirini h q aysisi yexip ber lmidi.

¹⁶ Birak s n to ruluk anglio anm nki, s n sirlarni q x nd r l ydik ns n w  t g nl rni yex l ydik ns n.  g r bu h tl rni oqup, m nisini q x nd r p ber lis ng, sanga s s n r nglik ton kiyg z lidu, boynungo a altun z njir esilidu, padixahlikta  qinqi d rijilik m rtiwig  erixis n, — dedi.

¹⁷ Daniyal padixahka mundak jawab b rdi:

— Aliylirining in’amliri  zlidirid  qalsun, mukapatlirini baxka kixig  b rg yla.  mdilikte m n aliylirio a bu h tni oqup, m nisini q x nd r p ber y.

18 — I aliyliri, Həmmidin Aliy Huda atiliri Nebokədnəsaroqa padixahlik, uluqluk, xan-xərəp wə həywət bərdi.

19 Uningoqa berilgən uluqluktin hərқaysi əl-yurt, hərқaysi taipilər wə hərhil tilda səzlixidioqan qowmlarning həmmisi uning aldida titrəp qorқup turatti; u kimni halisa xuni ɵltürətti, kimni halisa xuni tirik qoyatti; kimni halisa xuni mərtiwilik qilatti, kimni halisa xuni pəs qilatti.

20 Lekin u kɵnglidə təkəbburlixip, roh-qəlbidə məqrurlinip mijəzi tərsalixip, padixahlik təhtidin quxurölup, izzitidin məhrum kilindi.

21 U kixilər arisidin həydiwetilip, uningoqa yawayi haywanlarning əkli berildi. U yawa exəklər bilən billə makanlixip, kalilardək ot-qəp yegüzüldi, teni xəbnəmdin qilik-qilik həl bolup kətti, taki u Həmmidin Aliy Hudaning insan padixahlikini idarə qilidioqanlikini wə U padixahlikning hokukini Əzi tallioqan hərқandaқ kixigə beridioqanlikini bilip yətküqə xu hələttə boldi.■

22 Əy Bəlxazar, Nebokədnəsarning oqli turup əzliri bularning həmmisidin həwərliri bolsimu, lekin əzlrini təwən qilmidila.

23 Əksiqə təkəbburlixip ərxтики Rəbgə qarxi turdila. Sili Uning muқəddəs ibadəthanisidin olja aloqan jam-қақилarni elip kelip, əzliri, əmir-esilzadiliri, əz hotunliri wə kenizəklirimu ularda xarab iқtinglar andin kərməydioqan, an-glimaydioqan wə heqnemini quxənməydioqan altun, kümux, mis, təmür, yaoqaq wə taxlardin

yasaloqan butlarni mædhiyilidilæ. Ҳalbuki, silining næpæslirini Өz qolida tutqan wæ silining barliq hærikætlirini Өz ilkidæ tutqan Hudani uluqolimidila.

²⁴ Xunga, Huda bu qolning kærungæn qismini æwætib bu hætlærni yazdurdï.

²⁵ Bu hætlær: «Mene, mene, tækæl, upharsin» degændin ibaræt. □

²⁶ Buning qüxændürülüxi: — «Mene» — Huda silining padixahliklirining hæsabini qilip, uni ayaqlaxturdï.

²⁷ «Tækæl» — sili tarazida tartiliwidila, kæm qïktila.

²⁸ «Pæræs» — padixahlikliri parqilinip, Medialiklar bilæn Parslarqæ tæwæ qilindi. □

²⁹ Xuning bilæn Bælxazar dærhæl næwkærlirigæ æmr kiliwidi, ular Daniyalqæ sæsün rænglik tonni kiydürüp, boyniqæ altun zænjerni esip qoydi; u u toqruqluq: «Padixahlik iqidæ üqinqi dærijilik mærtiwigæ igæ bolsun» dæp jakarlidi.

³⁰ Xu keqæ kaldiyælarning padixahï Bælxazar øltürüldi.

³¹ Padixahlik bolsa Medialik Dariusning qoliqæ

□ **5:25 «Mene»** — «sanax» yaki «hæsablax» degæn sözi bilæn, **«tækæl»** — «tarazida tartix» degæn sözi bilæn, **«upharsin»** — «parqilinix» degæn sözi bilæn ahangdax bolidu. Aramiy tilidin ibranïy tiliqæ tærjimæ qilinsa «Bir mina, bir xækæl, yerim mina» degæn bolidu. Mina wæ xækæl ibranïylarning pul birlikliri idi. □ **5:28 «pæræs»** — «upharsin» degæn sözning birlik xækli (25-ayettæ «upharsin» köplük xækildæ). «Pæræs» («upharsin») degænlik «Pars» sözi bilæn yiltizdax bolup, bu yærdæ ikki bislik mænæ bildüridu. Uning padixahliki hægøn parqilanoqan hægøn Parslarqæ mænsub bolidu, degænni bildüridu.

etti. U təhminən atmix ikki yaxta idi.□

6

Daniyal xirlar əngküridə

¹ Padixah Darius pütün padixahlikni idarə kılıx üçün bir yüz yigirmə wəzirni hərkaysi yurlarni baxkuruxka təyinləxnı muwapıq kərdi. □

² Buningdin baxka u bu wəzirlərni nazarət kılıp, bu wəzirlərning hesabini elix, xundakla padixahning hokuk-mənpəəti ziyanəya uqrimisun dəp Daniyal wə baxka ikki kixini nazarətqilikkə təyinlidi.

³ Daniyalda alahidə bir rohiy hususiyət bar boləyaqqa, u baxka nazarətqilərdin wə wəzirlərdin iktidarlik qıkti. Xunga padixah uni pütkül padixahlikni idarə kılıxka təyinliməkqi boldi.

⁴ Xuning bilən baxka nazarətqi wə wəzirlər uning padixahliktiki məmuriy ixliridin səwənlik

□ **5:31 «Padixahlik bolsa Medialik Dariusning qolioya etti»** — aramiy tilida «Medialik Darius padixahlikni qobul kildi». Babil xəhirining kandaq ixəal kılinoqanlıki həkkidiki kizik tema toqruluk «Yərəmiya»diki «qoxumqə səz»imizdə, «Babil xəhirining erüwetilixi toqruluk bexarətlər» degən bayanlirimizni kərüng. □ **6:1 «Padixah Darius pütün padixahlikni idarə kılıx üçün...»** — muxu «Darius»ning kim ikənliki toqruluk alimlar arisida talax-tartix bar. Bəziliri uni parslik Qorəx, dəp qaraydu. Lekin muxu yərdə Darius «Medialik» deyilidu wə 31gə qarioqanda, u Qorəxning qol astida idi («Medialik Darius padixahlikni **qobul kildi**» deyilidu). Uning salaheyitini arheologlar tətqiqatlıri bilən eniklıxi mumkin.

izdidi. Lekin ular ərz kiloʊudək heqkandək bahənə-səwəb yaki səwənlik tapalmidi. Qünki Daniyal diyanətlik wə ixənqlik bolup, uningdin qilqə kəmqilik yaki səwənlik qikiralmiqanidi.

⁵ Xunga xu adəmlər əzara:

— Daniyalning Hudasining kanuniqə munasiwətlik ixliridin baxka, uningdin əyibligüdək heqkandək bahənə tapalmaymiz, — deyixti.

⁶ Xunga ular əzara til biriktürup padixahning aldioqə kirip:

— Padixah Darius aliyliri mənggü yaxioqayla!

⁷ Aliylirining padixahlikliridiki barlik nazarətqi, waliy, wəzir, məslihətqi, həkim wə əməldarlar birliktə məslihətləxtuk; hərqandək kixi ottuz kün iqidə hərqandək ilahka hərqandək dua-tilawət qilixka wə yaki hərqandək kixidin bir nərsə tiləxkə ruhsət bolmisun, i aliyliri, pəkət silidinla tilixi ruhsət bolsun degən xahənə yarlikning qüxürülüxini layik kərduq. Bu pərman kət'iy bolsun, kimki bu pərmanqə hilaplik qilsa, u xirlar əngkürigə taxlansun! □

⁸ Əmdi, i aliyliri bu pərmanni bekitip qüxürgəyla, uning əzgərtilməsliki üqün yarliknamigə imza koyoqayla; qünki Media wə Pars kanuni boyiqə, pərman qikirilixi bilənla əzgərtixkə bolmaydu, — dedi. ■

⁹ Xuning bilən Darius pərmanni bekitip

□ **6:7 «Aliylirining padixahlikliridiki barlik nazarətqi, waliy, wəzir, məslihətqi, həkim wə əməldarlar...»** — ularning bu bayanidiki «barlik» degən söz yaloqanqilik idi; qünki Daniyal uning iqidə əməs idi, əlwəttə. ■ **6:8** Əst. 1:9; 8:8

yarliqnamioqa kol qoydi. □

¹⁰ Daniyal bu yarliqnamigə imza qoyuloqanlikini anglap, öyigə kaytti. Uning öyining əgzisidə bir balihana bolup, derizisi Yerusalemoqa karaydioqan bolup, oquq turatti. U aditi boyiqə derizining aldida tizlinip olturup, hər küni üq qetim Hudaqqa dua-tilawət kılıp xükür eytatti. ■

¹¹ Lekin heliki adəmlər billə kelip Daniyalning Hudaqqa dua wə tilawət kiliwatqinini kərđi.

¹² Andin ular birliktə padixahning aldioqa berip pərman toqrisida gəp eqip:

— I aliyliri, əzliri: Ottuz kün iqidə əzliridin baxqa hərəkəndəq ilahdin yaki hərəkəndəq insandin birər nemini tiligən hərəkəndəq kixi xirlər əngkürigə taxlansun, degən bir pərmanoqa imza qoyoqan əməsmu? — dəp soridi.

Padixah: — Dərwəkə xundəq kıldim, Media wə Pars qanuni boyiqə pərmani əzgərtkili bolmaydu, — dedi.

¹³ Andin ular padixahqa jawabən:

— Yəhudadin əsir elip kelingən kixilərdin heliki Daniyal, i aliyliri, silini wə sili imza qoyoqan pərmani kəzgə ilmaydu, bəlki hər kündə üq qetim öz dua-tilawitini kiliwatidu, — deyixti.

¹⁴ Buni angliqan padixah öz-əzigə kayip, kəngül qoyup Daniyalni qutkuxuxka amal tapmaqqi

□ **6:9 «Xuning bilən Darius pərmani bekitip yarliqnamioqa kol qoydi»** — 9-ayətning toluq mənisini bekitix təs. Aramiy tilida «Xuning bilən Darius pərman wə yarliqnamigə kol qoydi» deyilidu. Bununəqa qarioqanda, ikki yazma yarliq boləqan bolsa kerək. Pars ordisidiki qaidə-nizamlardin anqə həwirimiz bolmioqaqqa, nemə üqün ikki yarliq kerək bolidioqinini bilməymiz. ■ **6:10** 1Pad. 8:44; Zəb. 55:17

bolup, u kün patquqə hərhil kütquzux amali üstidə izdinip yürdi.

¹⁵ Lekin ahirda u kixilər yənə özara til biriktürüp padixahning aldiqə jəm bolup uningqə:

— I aliyliri, özligə məlumki, Medialar wə Parslarning qanuni dəl xuki, padixahning bekitkən hərəkəndəq qarari yaki pərmanini özgərtixkə bolmaydu, — deyixti.

¹⁶ Xuning bilən padixahning əmr kixi bilən Daniyal tutup kelinip, xirlər öngkürigə taxlandi. Padixah Daniyalqə:

— Sən üzüldürməy ibadət kildioqan Hudaying seni kütquziwalidu! — dedi.

¹⁷ Bir tax elinip, öngkürning əqzi uning bilən etildi; Daniyalning ixlirioqə həqkim arilaxmisun dəp uni padixah öz məhürü wə uning əmir-əməldarlırining məhürliri bilən məhürlidi.

¹⁸ Andin padixah ordioqə qayıtip kelip keqini roza tutup ötküzdi; özining toqal-kenizəkliridin həqkaysisini öz yenioqə kəltürmidi, u keqiqə uhliyalmidi. □

¹⁹ Tang etixi bilənla padixah ornidin turup, aldirap xirlər öngkürigə bardı.

²⁰ Padixah öngkürgə yekınlixip azablanoqan həlda Daniyalni qaqirip:

— Əy Daniyal, Mənggü Həyat Hudaning kuli, sən üzülməs ibadət kildioqan Hudaying seni xirlərdin kütquziwalmidimu? — dəp tovlidi.

²¹ Daniyal jawabən:

□ **6:18 «özining toqal-kenizəkliridin həqkaysisini öz yenioqə kəltürmidi»** — yaki, «u həqəkəndəq kəngül eqixlərnimu kilmidi». **«u keqiqə uhliyalmidi»** — aramiy tilida «uning uyqusi qaqtı».

— I aliyliri, mænggü yaxioqayla!

²² Hudayimning pərixtisini əwətip xirlarning aozini yumduruxi bilən ular manga heq ziyan-zəhmət yətküzəlmidi; qünki U məndin heqkəndəq əyib kərmidi. Aliylirining aldidimu mən heqkəndəq ziyan yətküzgüdək ix qilmidim, — dedi.

²³ Buni anglap padixah intayin huxal bolup, adəmlirini Daniyalni əngkürdin elip qikixni buyrudi. Xuning bilən ular Daniyalni əngkürdin elip qikti. Uningdin qilqə zedə-zəhmət tapalmidi; qünki u Hudasioqa tayanqanidi.

²⁴ Andin padixah buyruk qüxürdi, *nəwkərliri* Daniyalning üstidin xikayət qilqanlarning həmmisini tutup, ularni bala-qaqiliri wə hotunliri bilən qoxup xirlar əngkürigə taxliwətti. Ular əngkür tegigə qüxüp bolmayla xirlar etilip kelip, ularning ustihanlirininimu qaynap qiyma-qiyma qiliwətti.

²⁵ Xu ixtin keyin Darius padixah yər yüzidə turuwatqan hərqaysi əl-yurt, həmmə taipilər, hər tilda səzlixidoqan qowmlarning həmmisigə mundaq pütük qüxürdi: —

«Həmminglaroqa amanlik exip-texip turoqay!

²⁶ Mən uxbu yarliqni qüxürimənki, padixahlikimdiki hər bir yurttiki pukralar Daniyalning Hudasi aldida titrəp qorqsun!

— Qünki U Mənggü Həyat Hudadır,
Mənggü mustəhkəm əzgərməstur,
Uning padixahliki həlak qilinmas,

Uning ҳakimiyiti əbədil'əbədgiqə bolidu. □ ■

²⁷ U bala-қazadin қоқdaydu wə қutқuzidu,
U asmanlardimu, yər yūzidimu alamət-
karamətlərnı yaritidu,
U Daniyalni xirlarning қanggilidin қutқuzdi».

²⁸ Daniyalning bolsa xu ixlardan keyin Dar-
ius ҳəкüm sürgən məzgildə, xundaqla Pars
padixahı Qurəx ҳəкüm sürgən waқitlarda ixliri
rawan yürüxti.

7

*Daniyalning oяayibanə alamətlərnı bayan
қiloяanlıқı •••• Tət zor məhluқni kərux*

¹ Bəlxazar Babiloяa padixah boloяan birinқi yili
Daniyal ornida yetip qūxidə birnəqqə oяayibanə
alamətlərnı kərđi. U qūxidə kərgənlirini
mundaq yəküləp hatiriliwaldi: —

² Keqidə kərgən oяayibanə kərünüxtə mənki
Daniyal xuni kərdümki, asmanning tət təripidin
xamal қiqip, «Uluoқ Dengiz» yūzigə urulmaqta
idi. □

³ Dengizdin xəkilliri bir-birigə ohximaydioяan tət
zor məhluқ қikti. ■

⁴ Birinқi məhluқ xiroяa ohxaytti, lekin
bürkütning қaniti bar idi. Mən uningoяa қarap
turoқnimda, қanatlıri yulundi; andin u yərdin

□ **6:26 «Uning ҳakimiyiti əbədil'əbədgiqə bolidu»** —
aramiy tilida «Uning ҳakimiyiti ahiroқiqə bolidu». ■ **6:26** Dan.
2:44; 4:3; 7:14, 27; Luқа 1:33 □ **7:2 «Uluoқ Dengiz»** — «Ottura
Dengiz»ni kərsətsə kerək. ■ **7:3** Dan. 2:37-45

kötürülüp, ikki puti yərgə dəssitilip adəmdək turozuzulup, uningəja insaniy bir kəlb berildi.■

⁵ Mana yənə bir məhluk, yəni ikkinçisi eyikka ohxaytti. Uning bir təripi ikkinçi bir tərpidin egizlitildi. Uning qixliri üq qowuroqini qixləp turatti, bir awaz uningəja: «Ornungdin tur, gəxni yeyixingqə yəwal!» — dedi.

⁶ Qarap turoqinimda, mana yənə bir məhluk pəyda boldi. U yilpizəja ohxaytti, dümbisidə kuxningkidək tət qaniti bar idi; uning bexi tət idi. Uningəja həkimlik həquki berildi.

⁷ Uningdin keyin keqidiki oqayibanə kərünüxlərdə qarap turoqinimda, mana tətinqi bir məhluk pəyda boldi. U intayin qorkunqluk, dəhşətlik wə ajayib küqlük idi. U yoqan təmür qixliri bilən owni qaynap ezip yutup, qalduqini putliri bilən dəssəp-qəyləytti. U aldinqi barlik məhlukka ohximaytti; uning on münggüzi bar idi.

⁸ Mən bu münggüzlərnə kəzitiwatqinimda, mana münggüzlərnə arisidin yənə bir kiçik münggüz əsüp qikti. Bu kiçik münggüzning aldida əslidiki münggüzlərdin üqi yuluwetildi. Bu kiçik münggüzning adəmningkidək kəzi wə qong səzləydiyən aqzi bar idi.

Mənggü həyat boluqini kərux

⁹ Mən qarap turoqinimda, u yərgə birnəqqə təhtning koyuloqanlikini kərdüm; ularning biridə, «Əzəldin Bar Boluqı» orun elip olturuptu. Uning kiyimliri kardək ap'ak, qaqliri

■ 7:4 Dan. 4:34

ap'ak qoza yungidək idi. Uning tæhti ot lawuldap turoqan yalkunlar bolup, lawuldap keyüwatqan ot qaklirining üstidə idi. □

¹⁰ Uning aldidin goya rawan ekip turoqan dəryadək ot yalkuni lawuldap ekip turatti; Uning hizmitidə turoquqilar tümən minglioqan idi, Uning aldida yüz milyonlioqan hazır turoquqilar bar idi. Sorak baxlanoqanliki jakarlinip, dəsturlar eqildi. □ ■

¹¹ Həliki kiiqik münggüzning yooqan gəplərni kiliwatqan awazidin dikqitim xuningoqa tartilip qarap turattim. Qarap turoqinimda, tətinqi məhluk öltürülüp, uning jəsiti həlak kəlinip, otka taxlap keydürülükə tapxuruldi.

¹² Qaloqan üq məhluk bolsa, həkimiyitidin məhrum kəlini, lekin ularning ömri yənə bir məzgil uzartildi.

¹³ Keqidiki qayibanə kərünüxlərdə mana, mən goya İnsan Oqlioqa ohxax bir zatning asmandiki bulutlar bilən kəlginin kərdüm. U «Əzəldin Bar Boluquqi»ning yenioqa berip, uning aldioqa hazır kəlini. ■

¹⁴ Hər əl-yurt, hər taipə, hər hil tilda səzlixidioqan qowmlar uning hizmitidə bolsun

□ **7:9 «Əzəldin Bar Boluquqi»** — əslidə ibraniy tilida «Kədimki künlərdin tartip Bar Boluquqi» — Yəni Huda degənliktur, əlwəttə.

□ **7:10 «...tümən minglioqan»** — aramiy tilida: «... minglingan minglioqan» yaki «minglioqan ming» — demək, birnəqqə milyon. **«Uning hizmitidə turoquqilar tümən minglioqan idi, uning aldida yüz milyonlioqan hazır turoquqilar bar idi»** — ayəttə kəzdə tutuloqan Hudaning hizmətqiliri pərixtilər, əlwəttə. «Wəh.» 9:16ni kəring. ■ **7:10** Wəh. 5:11; 20:12 ■ **7:13** Dan. 7:27; Zəb.2:6; Nah. 1:3; Mat. 24:30; 26:64; 1Tes. 4:17; Wəh. 1:7

dəp, səltənət, xəhrət wə padixahlıq hokukı uningə berildi. Uning səltəniti mənggü solaxmas səltənəttur, uning padixahlıki mənggü həlak kılınmas.■

Qayibanə kərünüxlərninğ təbiri

¹⁵ Mənki Daniyalning wujudum, dil-rohim bək biaramlıqqa qəmdi, kallamdiki qayibanə alamətlər meni intayin alakzadə kildi.

¹⁶ Mən yəkin turoquqılardin birining aldiə berip, bu qayibanə alamətlərninğ həkikiti toqruluk soridim. U manga təbir berip quxəndürüp mundak dedi: — □

¹⁷ «Bu tət zor məhluk kəlgüsədə dunyada bax kətüridiəqan tət padixahni kərsitidu.

¹⁸ Ləkin Həmmidin Aliy Boloquqining mukəddəs bəndiliri padixahlıq hokukini qəbul kildu, ular uningə mənggü igidarqilik kildu, əbədil'əbədgiqə xundak bolidu».□

¹⁹ Mən baxqa üq məhlukqa ohximaydiəqan tətinqi məhluk, yəni zor kərkunqluk, təmür qixlik, mis tirnaklik, owni qaynap ezip yutup, andin qalduklirini ayaqliri bilən dəssəp-qəyləydiəqan həliki məhluk toqrisidiki həkikətəni,

²⁰ xundakla uning bəxidiki on munggüzining wə keyin əsüp qıqқан kiqik munggüz toqrisidiki

■ **7:14** Dan. 2:44; Luka 1:33 □ **7:16** «**yəkin turoquqılar**» — pərixtilər bolsa kerək. □ **7:18** «... **mukəddəs bəndiliri padixahlıq hokukini qəbul kildu**» — kizik bir yeri xuki, «padixahlıq» degən kimningki yaki qaysi padixahlıq eytilmiəqan. Nemixqa? Jawab qokum xuki, xu qəqda pəkət birlə padixahlıq, yəni Hudaningki bolidu.

həqikətəni tehimu enik bilməkqi boldum — uning, yəni həliki kiçikining aldida əslidə bar boləjan baxka üq münggüz yuluwetilgən, kəzliri wə yoəjan gəp kildioəjan aəzi bar bolup, ənə baxka münggüzlərgə kəriəanda tehimu həywətlik idi.

²¹ Karap turoənimda, u kiçik münggüz Hudaning mukəddəs bəndiliri bilən jəng kəlip ulardin üstünlükkə igə boldi;

²² «Əzəldin Bar Boləuqi» kəlgəndə, həküm kəlix həkuki Həmmidin Aliy Boləuqining mukəddəs bəndilirigə berildi. Xuning bilən bekitilgən waqti kəlip, *Hudaning* mukəddəs bəndiliri padixahlıq həkukini ötküzüwalıdi. □

²³ *Təbir bərgüqi* qüxəndürüp yənə mundak dedi:

«tətinqi məhluk kəlgüsi dunyada bax kətüridioəjan tətinqi bir padixahlıq bolup, u baxka hərəkəndak padixahlıqlarəja ohximaydu. U pütkül dunyani yutup, uni ayaə asti kəlip, kukum-talkan kəlidu. ■

²⁴ On münggüz bolsa, bu padixahlıqtin qikidioəjan həkümranlik kildioəjan on padixahni kərsitidu. Keyin yənə bir padixah məydanəja qikidu, u ilgiri ki padixahlarəja ohximaydu; u üq padixahni əzigə boysunduridu. ■

²⁵ U Həmmidin Aliy Boləuqiəja kərxı kupurluk səzlərnı kəlidu həmdə Həmmidin

□ **7:22 «Xuning bilən bekitilgən waqti kəlip, Hudaning mukəddəs bəndiliri padixahlıq həkukini ötküzüwalıdi»** — baxka birhil təjmisı: «Xuning bilən bekitilgən waqti kəlip, Həmmidin Aliy Boləuqining mukəddəs bəndiliri dəp həküm qikirildi». ■ **7:23** Dan. 2:40-44 ■ **7:24** Dan. 2:40-44

Aliy Boloquqining mukəddəs bəndilirini həlsizlanduridu. U kalendarni, həyt-ayəmlərnı wə mukəddəs kanunlarnı əzgərtiwetixni kəstləydu. Hudaning mukəddəs bəndiliri «üq yerim wakit» uning həkümranliqıoqa tapxurulidu. □ ■

²⁶ Andin Hudaning soti eqilidu, buning bilən uning idarə kılıx həkukı tartiwelinip, mənggülük üzül-kesil yokitilidu.

²⁷ Lekin uning padixahlıqının həkukı, yəni dunyadiki hərkaysı padixahlıqlarning səltənitı wə xəhritı Həmmidin Aliy Boloquqining mukəddəs bəndilirigə, yəni Hudaning Öz həlkigə ötküzülidu. Uning padixahlıqı mənggü bir padixahlıktur, dunyadiki pütүн həkümdarlar Uning hizmitidə bolup uningoqa itaət kılıdu».■

²⁸ Bu ix mana muxu yərgiqə boldi. Mənki Daniyal, öz oylirim özümni alakzadə kıldı, qırayım tatirip kətti. Bırak bu ixni kəlbimdə

□ **7:25 «üq yerim wakit»** — təhminən «üq yerim yıl»ni kərsitidu. Səl toqrırak desək, «bir wakit» («Daniyal» degən kışimning baxka yərliri bilən selixturoqanda) bəlkim Babiliklarning ixlitidoqan yılı, yəni 360 künlük wakitni kərsitixi mumkin. Xunga «üq yerim wakit», 1260 künni kərsitidu. Əsliy aramiy til nushisida, «üq yerim wakit», «bir wakit, ikki wakit wə qoxumqə yerim wakit» degən xəkildə ipadiləngən. Babilliklar bəzi yillirioqa qoxumqə bir aynı «kəbisə ay» dəp kətattı; «bir wakit, ikki wakit wə qoxumqə yerim wakit» degən ibarə qoxumqə aynıng boluxining mumkinqilikini yokka qikiridu. Demək, «üq yerim wakit» 1290 kün əməs, bəlkı 1260 kün bolidu. ■ **7:25** Dan. 9:27; 11:36; Mat. 24:15; Mar. 13:14; Luqa 21:20; 2Tes. 2:3-4; Wəh. 13:1-8 ■ **7:27** Dan. 2:44

püküp saklidim.□

8

Қоққар билән текә һәққидә ғайибанә көрүнүх

¹ Padixah Bəlxazar təhtkə olturup üqinqi yili, mənki Daniyal ikkinqi bir ғайибанә alamətni kərdüm. □

² Ғайибанә көрүнүхтә, өзүмни Elam өlkisidiki Xuxan қәл'әsidә kərdüm. Көрүнүхтә мән Ulay қоғғ өстинги бойда idim.

³ Beximni кетүрүп қарисам, икки мүүғгүзи бар бир қоққарнинг қоғғ өстөғғ алдидә туроғанлиқини kərdüm. Uning мүүғгүзи egiz болуп, бир мүүғгүз yәнә бирidin egiz idi; egizrək болоған мүүғгүз yәнә birsidin keyinrək өсүп қикқаниди.

⁴ Мән қоққарнинг оғərb, ximal wә jөнub тәрәпләргә үсүwatқинини kərdüm. Heққандақ һайwan uningоға төғғ keləlməytti wә heққim heққimni uning қағғilidin қutқuzalmaytti. U nemә қilixni halisa, xuni қilatti, barоғanseri һəywətlіk болуп ketiwatatti.

⁵ Мән bu тоғғрулуқ оylawatattim, mana, оғərb тәрәptin bir текә putliri yərgә тəgmigən һалда pütүн jaһanni kezip yүgүrүp kəldi. Uning икки

□ **7:28 «Bu ix mana muxu yərgiqə boldi...»** — 7-babtiki bexarətlər тоғғrisida «қоғғumқә sөz»imizni kərүng. □ **8:1 «Padixah Bəlxazar təhtkə olturup üqinqi yili...»** — 8-bab, 1-ayəttin baxlap kitabning қалоған қисmining һəmmisi aramiy tilida əməs, ibraniy tilida yeziloған.

kəzi arisioqa kərünərlik qong bir münggüz əsüp qıkkanıdi.

⁶ U mən dəsləp kərgən həliki əstəng boyıda turəqan ikki münggüzlük qoqkarəqa qarap kəhri bilən xiddətlik etildi.

⁷ Mən uning qoqkarəqa yəkin kelip, oqəzəp bilən qoqkarni üsüp ikki münggüzini sunduriwətkənlikini kərdüm. Qoqkarning qarxilik kərsətküdək madari qalmioqanıdi, tekə uni yərgə yikitip, dəssəp-qəylidi, tekining qanggilidin uni kütquziwalidioqan adəm qıkmidi.

⁸ Tekə barəqanseri həywətlik bolup kətti; lekin u heli küqiyip boləqanda, qong münggüzi sunup qüxüp, əslidiki jayidin asmandiki tət xamaləqa qarap turidioqan, kəzgə kərünərlik tət münggüz əsüp qıkti.

⁹ Bu tət münggüzning iqidiki biridin yənə bir münggüz əsüp qıkti. U kiqik münggüz əsüp intayin həywətlik boldi, jənub, xərk tərəplərgə wə «güzəl zemin»qa qarap təsir küqini kəngəytti. □

¹⁰ U intayin həywətlik bolup, hətta samawiy qoxundikilərgə hujum kiləudək dərijigə yətti, samawiy qoxundikilərdin wə yultuzlardin bir-munqisini yərgə taxlap, ularning üstigə dəssidi

¹¹ (u tolimu məqrurlinip, hətta samawiy qoxunning Sərdari bilən təng bolmaqçi bolup, ibadəthanida Sədarəqa atap kündilik qurbanlik sunuxni əməldin kaldurdi, həmdə Sədarning ibadəthanisidiki «mukəddəs jay»ni wəyran

□ **8:9 «güzəl zemin»** — Qanaan zemini (Pələstin). Ibraniy tilida «güzəllikning zemini» deyilidu.

qiliwatti. □

¹² Asiylik tüpəylidin Hudaning həlki wə kündilik qurbanlik qong münggüzgə tapxurulidu). U həkikətne ayaq asti qilidu; uning barlik ixliri nahayiti onguxluk boldi.□

¹³ Kəynidin, bir mukəddəs *pərixting* söz qiloanlikini anglidim, xuning bilən yənə bir mukəddəs *pərixta* söz qiloan *pərixtidin*:

— Qayibanə alaməttə kərüngən bu wəkələr, yəni «wəyran qiloquqi» asiylik, kündilik qurbanlikning əməldin kalduruluxi, həmdə mukəddəs ibadəthanidiki «mukəddəs jay»ning həm Hudaning həlkining ayaq asti qilinixi qanqilik waqit dawamlixidu? — dəp

□ **8:11 «Kündilik qurbanlik»** — Hudaning Musa pəyoqəmbər arkilik qüxurgən əmri bilən ibadəthanida hər küni ətigəndə wə kəqtə bir qoza «kəydürmə qurbanlik» qilinixi kerək. Bu qurbanlikni bolsa İsrail üqün əng əsaslik qurbanlik degili bolidu. «Sərdarning ibadəthanisi» — bu Pərwərdigarning Yerusalemdiki ibadəthanisini kərsitidu, əlwəttə. Muxu ibaridin «Samawiy qoxunning Sərdari»ning «Pərwərdigarning Pərixtsisi» ikənlikini kərgili bolidu. «Pərwərdigarning Pərixtsisi» Məsihning dunyaqa kelixidin burunkı bir salahtidur. «Pərwərdigarning Pərixtsisi» toqruluk baxqa izahatirimizni kərüng. □ **8:12 «Asiylik»** — bizningqə «asiylik» muxu yərdə bəlkim «kiqik münggüz» (yəni dəjjal)ning asiylikini kərsətsə kerək (13-ayətni kərüng). Bu söz yənə Hudaning Öz həlkining asiyliknimu kərsitixi mumkin. «**Hudaning həlki**» — ibraniy tilida «qoxun».

soriqanlikini anglidim.□

¹⁴ Həliki pərixətə manga javabən:

— Bu ixlar ikki ming üq yüz keqə-kündüz dawamlixidu. Bu məzgildin keyin muqəddəs ibadəthanidiki «muqəddəs jay» pakizlinip əsligə kəltürüldü, — dedi.□

Pərixətə Jəbrailning oqayibanə alamətni qüxəndürüxi

¹⁵ Bu oqayibanə kərünüxni kərgəndin keyin, mənki Daniyal uning mənisini oylawatqinimda, mana, aldimda adəmning qiyapitidə birsi pəyda bolup ərə turdi.

¹⁶ Ulay əstingining otturisdin:

— Əy Jəbrail, bu adəmgə oqayibanə alamətni qüxəndürüp bər, — degən bir adəmning küqlük awazini anglidim. ■

¹⁷ Jəbrail yenimoqa kəldi. Kəlgəndə, mən nahayiti kərkup ketip yərgə yikilip düm qüxtüm. U manga:

— Əy insan ooqli, sən xuni qüxinixing kerəkki, bu oqayibanə alamət ahir zaman toqrisididur, — dedi.

□ **8:13 «Oqayibanə alaməttə kərüngən bu wəkələr, yəni «wəyran kılouqi» asiylik, kündilik qurbanlikning əməldin qalduruluxi»** — bu ««wəyran kılouqi» asiylik» bolsa dəl «Sərdarəta atap kündilik qoza qurbanlik sunuxni əməldin qaldurux» (11-ayət) həmdə uning ornioqa intayin yirginqlik birhil but selix. 9-bab, 26-27-ayət, 11bab -36-39-ayətnimu kərüng). □ **8:14 «pakizlinip əsligə kəltürüldü»** — ibraniy tilida «toqra qilinidu» yaki «həqkanıy qilinidu» degən sez bilən ipadilinidu. ■ **8:16** Dan. 9:21; Luqa 1:26

18 U gəp kiliwatqanda mən bihox həlda yərdə düm yatattim. Ləkin u mənə xundəq bir yenik tegiplə mənə turəquzdi wə mənə mundəq dedi:

19 «Mən hazır sənə *Hudaning* qəziplə kəlgən məzgildə keyinki ixlarning qandəq bolidioqanlıqini kərsitip bərəy. Qünki bu qəyibənə əlamət zamanlarning bəkitilgən əhirki nuktisi toqrisididur.

20 Sən kərgən ikki münqgüzlük qəqəqar Media bilən Pars padixahlirini kərsitidu.

21 Yawə tekə bolsa Gretsiyə padixahlığı bolup, kəzining otturidki kəzgə kərünərlik münqgüz bolsa, uning birinqi padixahidur. □

22 U münqgüz sunup kətkəndin keyin ornidin əsüp qikqan həliki tət münqgüz bu əlning tət padixahlıqqa bəlünidioqanlıqini kərsitidu. Birəq ularning küqi birinqi padixahlıqqa yətməydu.

23 Bu padixahlıqlarning əhirki məzgilidə, əsiylik qiləuqilarning qunəhi toxuxi bilən tolimu nə-mussiz, qigix məsililərnə bir tərəp qiləlaydioqan bir padixah məydanəqə qikidu. □

24 Uning küqi heli zor bolidu, ləkin əməliyəttə bu küq əzlükidin qikməydu; u misli kərülmigən wəyranqiləqni kəltürüp qikiridu. Uning ixlirə jəzmən onquxluk bolup, nəminə halisə xuni qiləlaydu. U küqlüklərnə wə *Hudaning* mükəddəs məmin həlqini yəqitidu.

□ 8:21 «Yawə tekə bolsa Gretsiyə padixahlığı bolup, ...» — ibrəniy tilidə «Yawə tekə bolsa Gretsiyə padixahı bolup, ...». □ 8:23 «qigix məsililərnə bir tərəp qiləlaydioqan bir padixah...» — bəxqə birhil tərjimisi: «heli süyqəstqi bir padixah ...».

²⁵ Öz ustatliki bilən uning nazariti astida hërkandak hiylë-mikirlik heli ronak tapidu. U kënglidë tækëbburlixip özini qong tutidu; baxqilarning özlirini bihëtär hës kילוan waktidin paydilinip tuyuksiz zërb kilip nuroqun kixilërne halak kilidu; u hëtta oquqtin oquq «Əmirلarning Əmiri»gë qarxi qikidu. Lekin u ahirda insannarning kolisiz halak kilinidu.

²⁶ Sanga ayan kilinoqan, ahxamdin ətigəngiqə dawamlaxqan bu oqayibanə alamət əməlgə axmay qalmaydu. Lekin sən uni waqtinqə məhpiy tut. Qünki u kəp künlər keyinki kəlgüsi həkqididur».

²⁷ Mənki Daniyal maşdurumdin kəlip, birnəqqə kün aşrip yetip qaldim. Keyin ornumdin turup yənila padixahning ixlirida boldum. Lekin bu oqayibanə alamət kënglümni parakəndə kiliwətkənidi. Uning mənisini yexələydiqan adəm yoq idi.□

9

Daniyalning öz həkigə dua kilixi

¹ Medialik Ahaxweroxning oqli Dariusning birinqi yilida (u kaldiyلarning zeminiqə padixah

□ **8:27 «Uning (oqayibanə alamətning) mənisini yexələydiqan adəm yoq idi»** — 8-babtiki bexarətlər toqrisida «koxumqə söz»imizni kërüng.

qilindi) □

² Yəni təhtkə olturoqan birinchi yili mənki Daniyal mukəddəs yazmilarni oquxum bilən Pərwərdigarning Yərəmiya pəyoqəmbərgə yətküzgən kalam-bexariti boyiqə, Yerusalemlning harab bolidioqan jaza məzgili yətmix yil ikənlikini qūxinip yəttim. ■

³ Xuning üqün mən Rəb Hudayimoqə roza tutup, bəz rəhtkə yəginip, kül-topida olturup, uningqə yelinip dua-tilawət qilix bilən izdinixkə bəl baqlidim.

⁴ Mən Pərwərdigar Hudayimoqə dua kilip, gunahlimizni ikrar kilip mundaq dedim:

— «Aq Rəb, i Seni Öz əmrliringgə itaət qilouqilarqə wədə-əhdəngdə wapadar bolup, əzgərməs mehringni üzlüksiz kərsətküqi uluq, sürlük Təngrim!■

⁵ Biz gunah sadir kilduk, qəbihlik kilduk; rəzillik bilən Sening əmr-hökümliringdin waz keqip, Sanga asiylik kilduk, ■

⁶ Xundakla Sening naming bilən padixahlimiz, əmiririmiz, ata-bowilirimiz wə pütkül zemindiki həlkə səz-kalamingni yəküzgən qulliring bolqan pəyoqəmbərlərgə zadi kulak salmiduk.

⁷ I Rəb, həkqaniyət Səndila tepilidu, lekin Sanga asiylik wə wapasizlik qilqanlikimiz tüpəylidin, bizgə, yəni Yəhudalarqə, Yerusalemdikilərgə

□ **9:1 «kaldiyəning zemini»** — Babil zeminini kərsitidu. «...padixah qilindi» — Bu ibarə bəlkim Dariusning Pars imperatori Qorəxning astidiki bir padixah ikənlikini kərsitidu. U pütkül Pars üstigə imperator əməs idi. ■ **9:2** Yər. 25:11, 12; 27:7; 29:10

■ **9:4** Qan. 7:9 ■ **9:5** Zəb. 106:6; Yəx. 64:4, 5, 6

wə barlıq Israillaroğa, yekında bolsun, yirakta bolsun, Sən bizləni sürgünlükkə həydiwatkən barlıq yurtlarda bolsun, pəkət bügünkidək yüzimizni kətürəlmigüdək xərməndilikla qaldı.

⁸ I Rəb, bizgə, yəni padixahlirimizə, əmiririmizgə wə ata-bowilirimizə yüzimizni kətürəlmigüdək xərməndilik qaldı; qünki biz Sening aldingda gunah sadir kilduk.

⁹ I Rəb Hodayimiz, biz Sanga asiylük kıləan bolsakmu, Səndin yənıla rəhimdillik wə məəpirət-kəqürümlər tepilidu. □ ■

¹⁰ Biz Sən Pərwərdigar Hodayimizning awazioğa kulak salmay, kulliring boləan pəyoələbərələr arkilik aldimizə kəyoəan qanun-hökümliringdə heq mangmiduk.

¹¹ Pütkül Israil Sening Təwrat-qanunungə hi-laplik kılıp, awazingə kulak salmay Seningdin yüz əridi. Dərwəkə, Sening kulung Musəə qüxürülgən Təwrat-qanunida pütülgən lənət həmdə uning kəsəmyadidiki jazalar üstimizgə yaəduruldi; qünki biz Sening aldingda gunah sadir kilduk. ■

¹² Sən Özüng bizgə wə üstimizdin həkümdarlık kıləuqimizə qarita degənliringgə əməl kılıp bizgə zor eəir külpətni kəltürdüng; qünki

□ **9:9** «I Rəb Hodayimiz, biz Sanga asiylük kıləan bolsakmu, Səndin yənıla rəhimdillik wə məəpirət-kəqürümlər tepilidu» — yaki «Rəb Hodayimizda rəhimdillik wə məəpirət-kəqürümlər bardur; qünki biz Uning aldida gunah sadir kilduk» (demək, Huda bizgə rəhimdillik kərsətmigən bolsa, biz baldurla yokətilattuk). ■ **9:9** Zəb. 130:3-8; Yioq. 3:22 ■ **9:11** Law. 26:14-45; Qan. 27:15-26; 28:15-68; 29:20; 30:17-20; 31:17, 18; 32:19-25; Yioq. 2:17

Yerusalemda qilinoʻan ixlar asman astidiki h erkandak baxka yurtta  ezeldin qilinoʻan  m s!

13 Musoʻa tapilanoʻan T wrat-kanunida p t lg nd k, bu p t n k lp t bizg  q x r lg n bolsimu, i P rw rdigar Hudayimiz, lekin biz k bihliklirimizdin kol  z p, h kikitingni q xinip yetidioʻan qil ays n d p tehiq  S ndin iltipatingni  t nmiduk.

14 D rw k  S n P rw rdigar xu k lp tni t yyarlap saklap, bizning  stimizg  q x rdung; q nki S n P rw rdigar Hudayimiz, barlik qil an ixliringda adil bolup k lding; birak awazingoʻa kulak salmiduk.

15  mdi,  z k ql k kolung bil n h lkingni Misirdin elip qikting, xunglaxka b g nkid k  z ngg  nam-x hr t tikliding, i R b Hudayimiz, — biz gunah sadir kilduk, biz r zillik kilduk! ■

16  t nim n, i R b, p tk l h kkaniylikingoʻa uyoʻun, Yerusalem x hiringg , y ni muk dd s teqingoʻa bol an k hr- ezippingni tohtatkays n! Q nki bizning  tk zg n gunahlimiz w  ata-bowilirimizning qil an k bihliklirining w jidin, Yerusalem w  h lking barlik  traptikilirimizning h kar t obykti bolup k lduk.

17  mdi i Hudayimiz, kulungning dua w  t l plirig  kulak saloʻays n,  z ng  q n w yran qilinoʻan muk dd s jayingni jamalingni k rsitip yorutkays n. □

18 I Hudayim, kulak selip anglioʻays n! Bizning

■ 9:15 Mis. 32:11; Z b. 105:7; 106:47 □ 9:17 «kulak saloʻays n,  z ng  q n ... yorutkays n» — ibraniy tilida «R bning s w bi  q n ... yorutkays n».

wə Sening naming bilən ataloqan xəhərning bexioqa kəlgən külpətlərgə nəzər saloqaysən! Bizning Sanga iltija qiləqinimiz özimizning qandaqtur həkkanıy ix qiləqanlikimizdin əməs, bəlki Sening zor rəhimdillikliringoqa tayanəqanlikimiz səwibidındur.

¹⁹ I Rəb, angliqaysən! I Rəb, kəqürgəysən! Kulak selip anglap amal qiləqaysən! Əzüngning nam-xəhriting üçün əmdi təhir qilmioqaysən! Qünki Sening bu xəhiring wə bu həlking Öz naming asasida ataloqanidi!».

Jəbrailning bexarət berixi wə qüxəndürüxi

²⁰ Mən duayimni dawamlaxturup, özüm wə həlkim Israilning gunahlırını ikrar kilip həmdə Hudayimning muqəddəs teqi üçün Pərwərdigar Hudayimoqa yelinip,

²¹ tehi dua qiliwatqinimda, dəsləptə manga oqayibanə alaməttə kərüngən Jəbrail degən zat yenimoqa kelip manga qolını təgküzdi. Mən xu qaoqda tolimu qarqap kətkənədim. U kəqlik qurbanlik sunux waqti idi.

²² Jəbrail manga əkil berip mundaq dedi: — «I Daniyal, mən seni yorutup, ixlarni qongkur qüxinələydiqan qilixka kəldim.

□ **9:19 «Əzüngning nam-xəhriting üçün əmdi təhir qilmioqaysən!»** — ibraniy tilida «Əzüning səwəbing üçün əmdi təhir qilmioqaysən!».

□ **9:21 «...Jəbrail degən zat yenimoqa kelip manga qolını təgküzdi. Mən xu qaoqda tolimu qarqap kətkənədim»** — buning yənə birhil təjimişi: — «...Jəbrail degən zat tezla uqup kelip, manga qol təgküzdi». Əsli tekistni qüxinix birkədər təs.

23 Sən Hudağa iltija qilixğa baxlixing bilənla, jawab-kalam berildi; sən intayın sөyülgən adəm boloaqqa, mən sanga uning jawab-kalamini yetküzgili kəldim. Əmdi bu jawab-kalam üstidə puhta oylanəyin, oqayibanə kərünüxnü kəngül qoyup qüxəngin:

24 — «Huda tərripidin «yətmix həssə «yəttə wakit»» sening həlking bilən mukəddəs xəhiring üstigə bekitilgən. Bu waqitlar itaətsizliklərnü tizginləx, gunahları tügitix, kəbihlik üqün kafarət kəltürüx, mənggülik həkkanıylikni üstün orunoğa koyux, bu oqayibanə alamət bilən pəyoqəmbərlərnüng sөz-kalamirini əməlgə axurux həmdə mukəddəs ibadəthanidiki «əng mukəddəs jay» yengibaxtin məsihlinix üqün bekitilgəndür. □

25 Xuni bilixing wə qüxinixing kerəkki,

□ **9:24 «kəbihlik üqün kafarət kəltürüx»** — «gunahları yepip kəqürüm təminləx» degənliktür. «Law.» 4-bab wə izahatni kərüng. **«pəyoqəmbərlərnüng sөz-kamliri»** — muxu yərdə ibraniy tilida «pəyoqəmbərlər» degən sөz bilən ipadilinidu. **«mukəddəs ibadəthanidiki «əng mukəddəs jay» yengibaxtin məsihlinix»** — «məsihlinix» yaki «mukəddəs kilinix», Musa pəyoqəmbərgə berilgən mukəddəs qanunoğa asasən, «mukəddəs puraklik may» sürülüx bilən kilinidu («Mis.» 26:9-10ni kərüng). Bu uqum ibraniy tilida ««məsih» kilinix» degən sөz bilən ipadilinidu. Buning baxqa birhil tərjimisi: «Əng Mukəddəs Boluquqini məsih kilix» — demək, Qutkuzoquqi-Məsihni məsih kilix. **«...«yətmix həssə «yəttə wakit»» sening həlking bilən mukəddəs xəhiring üstigə bekitilgən... .. həmdə mukəddəs ibadəthanidiki «əng mukəddəs jay» yengibaxtin məsihlinix üqün bekitilgəndür»** — bu uluq bexarət wə 25-27-ayətlərdiki bexarətlərnüng təpsilatlıri toqrisida «koxumqə sөz»imizni kərüng.

Yerusalemni yengibaxtin əsligə kəltürüp bina qilix buyruqi jakarlanoqandin tartip, Məsih degən əmir məydanə qıkkuqə yəttə həssə «yəttə waqit» qoxuloqan atmix ikki həssə «yəttə waqit» ətidu. Yerusalem xəhiri yengibaxtin bina qilinip, məydan-koqilar wə sepil-istihkam barliqqa kəltürüldü, əmma bu bisərəmjan künlərdə bolidu. □ ■

²⁶ Bu atmix ikki «yəttə waqit» məzgili ötkəndin keyin Məsih üzüp taxlinidu, uningda heqnərsə qalmaydu. Kəlgüsidə bolidoqan əmirning həlqi bu xəhər bilən mukəddəs ibadəthanini gumran qilidu. Bu aqiwət kəlkündək besip kelidu; ahiriəqiqə jənglər dawamlixidu; u yərdə bo-

□ 9:25 «... **Yerusalemni yengibaxtin əsligə kəltürüp bina qilix buyruqi jakarlanoqandin tartip, Məsih degən əmir məydanə qıkkuqə yəttə həssə «yəttə waqit» qoxuloqan atmix ikki həssə «yəttə waqit» ətidu**» — kışkiqə: — «bir waqit», yukirdiki təhlilgə asasən 360 kün bolsa, «yəttə həssə yəttə waqit» (49 waqit) wə «atmix ikkinin yəttə həssisi», (434 waqit), jəmiy bolup «483 waqit», yəni «Yerusalemni qaytidin bina qilixitiki pərman»din «Qutkuzoquqi-Məsihning məydanə qıqixi»əqiqə 173880 kün (təhminən 476 yil) bolidu. Tarihiy tətqiqatka asasən, «Yerusalemni qaytidin bina qilixitiki pərman»ning qüxürülüxi miladiyədin ilgiriki 445-yili yaki 444-yili idi, undaqtə «Məsih degən Əmirning məydanə qıqixi» miladiyə 32-yili yaki 33-yili boluxi kerək. Kitabhan bu pakitlardin Qutkuzoquqi-Məsihning kim ikənlikini biləydu. «Qoxumqə səz»imiznimu kəring. «**Yerusalem xəhiri yengibaxtin bina qilinip, məydan-koqilar wə sepil-istihkam barliqqa kəltürüldü...**» — «sepil-istihkam» degən səz ibraniy tilidiki «haruts» degən səzning tərijimisi boluxi natayin; qoqum birhil istihkamni kərsitidu. «Koqilar» iqidiki, «haruts» bəlkim sirttiki bir nərsini kərsitidu. ■ 9:25 Nəh, 2:2-8; Luqa 19:35-44

lidiolan wəyranqiliklar bekitilgəndur. □ ■

²⁷ U *əmir Hudaning* həlkining kəp qismi bilən ahirki bir «yəttə wəqit»ta bir *dostluq* əhdini takamul qilidu, lekin bu «yəttə wəqit»ning yerimioğa kəlgəndə, u *ibadəthanidiki* kurbanlik wə axlik hədiyələri sunuxni əməldin qalduridu. U qaşda «wəyran qiloquci yirginqlik nomussizlik» *mukəddəs ibadəthanining* əng egiz jayioğa qoyulidu. Taki balayi'apət, *yəni Huda* bekitkən külpət wəyran qiloquci kixining bexioğa yaqduruloquqə xu yərdə turidu».■

10

Tigris, yəni «Dijlə» dəryasi boyida kərgən oqayibana kərinüx

¹ Kərəx Parska səltənət qiloğan üqinqi yili, Daniyal (yənə bir ismi Bəltəxasar bolğan)oğa bir həwər wəhiy qilindi. U həwər ixənqliktur — lekin nəhayiti kattik jəng judunliri toqrisidur. Daniyal bu həwəni qüxəndi wə oqayibana əlamət toqrisida qüxənqigə igə boldi.□

□ **9:26 «Məsih üzüp taxlinidu»** — (yaki «Məsih kesiwetilidu») — muxu ibarə ibraniy tilida adəttə «əltürülidu» dəp ipadiləydu. **«uningda heqnərsə qalmaydu»** — yaki, «uning (Məsih-qutkuzoquqing) əltürülüxi əzi üqün əməstur». ■ **9:26** Luğa 19:41-44 ■ **9:27** Yəx. 28:15, 18; Mat. 24:15; Mar. 13:14; Luğa 21:20; 2Tes. 2:3-4 □ **10:1 «lekin nəhayiti kattik jəng judunliri toqrisidur»** — yaki «lekin nəhayiti kattik sinaxlar toqrisidur».

² U qaʻoʻda mənki Daniyal toluq üq həptə aḥ-zar kətürüp matəm tuttum. □

³ Üq həptigiqə heqkandak nazu-nemət yemidim, gəx yemidim, xarab iqmimidim wə tenimgə puraklik may sürmidim. □

⁴ Birinqi ayning yigirmə tətinqi küni, mən uluq dərya, yəni Dijlə dəryasining boyida turup, ■

⁵ beximni kətürüp kəzümni asmanoqa tiktim, kanap kiyip, beligə Ufazdiki sap altun kəmər baqliqan bir adəmni kərdüm. ■

⁶ Uning teni serik yakuttək julalinip, yüzliri qakmaktək yaltirlap, kəzliri yenip turuqan ottək qaknaytti; uning put-qolliri parkirap turidiquan mistək walildaytti; awazi zor bir top adəmning awazidək jaranglaytti.

⁷ Oʻayibanə kərünüxnı yaloquz mənki Daniyalla kərdüm, yenimdikilər alamətni kərmigənidi. Əmma zor bir wəhimə ularni besip, intayin titrəp ketixti, məkünüwaluqudək yərnı izdəp qeqip kətti.

⁸ U yərdə özüm yaloquz qelip bu karamət oʻayibanə kərünüxnı kərdüm. Kılqə maqdurum qalmidi, qirayim kattik özgirip əlük adəmdək bolup qaldim, put-qollirimda

□ **10:2 «toluq üq həptə aḥ-zar kətürüp matəm tuttum»** — ibraniy tilida «toluq üq həptə... matəm kildim» — bu məlum bir əlgüqi uruq-tuoqini üqün əməs, bəlki Israil həlkining əlük rohiy həlitigə boluqan matəm, əlwəttə. □ **10:3 «tenimgə puraklik may sürmidim»** — ibraniy tilida «özümni məsih qilmidim».

■ **10:4** Yar. 2:14 ■ **10:5** Wəh. 1:13, 14, 15

bir'azmu ma'qdur qalmidi. □ ■

⁹ Lekin uning awazini anglidim. Uning awazini angliqan hamon yergə yikilip düm qüxtüm, hoxumdin kəttim.

¹⁰ Mana, tuyuksiz bir qol manga təgdi, meni xuan yələp yergə tət putluk kilip turoquzdi.

¹¹ Xu zat manga:

— Əy Daniyal, intayin səyülgən adəm! Səzlimni kəngül qoyup anglap qüxəngin, ərə turoqin! Qünki mən sening yeningə əwətildim, — dedi. U bu səzni qilixi bilən, mən titrigən halda ornumdin turdum.

¹² Xuning bilən u manga mundak dedi:

— «Əy Daniyal, qorkma; qünki sən Hudayingning aldida qüxinixkə erixixkə, əzüngni təwən tutuxka kəngül qoyqan birinqi kündin buyan sening dua-tilawiting ijabət qilindi; eytkanliring

□ **10:8 «qirayim kattik əzgirip ...»** — ibranij tilida «xan-xəripim kattik əzgirip ...» yaki «qirayliklikim kattik əzgirip ...». ■ **10:8** Dan. 7:28

üqün mən yeningoşa əwətildim. □

¹³ Lekin, «Pars padixahlığının əmiri» mənə qarşı qikip yolumni yigirmə bir kün tosuwaldi. Mən Pars padixahlirinin yenida özüm yaloquz qaloqaqqa, bax əmirlərdin biri Mikail mənə yardım qiløjili kəldi. □

¹⁴ Mən sanga ahirki zamanlarda həlkingning

□ **10:12 «... sən Hudayingning aldida qüxinixkə erixixkə... kəngül qoyoşan»** — bu yərdiki «qüxinix» nemini kərsitidu? Yəramiya pəyoşəmbərgə yətküzülgən «Yerusalemning harab bolidişan jaza məzgilining waqti 70 yıl» toxay degən waqitta Daniyal dua qilixkə baxlidi. Daniyalning arzu-istiki xuki, 70 yılning toxuxi bilən, Hudaning səltəniti dərhal pəyda bolsun degənliktin ibarət idi. Lekin 7-, 8- və 9-babtiki oşayibanə alamətlər uningəşa, az degəndimu yənə 70 «yəttə waqit»ning ötüxi kərəklikini kərsətkən. Xu ixlar uning deginidək: «Daniyalning kənglini parakəndə kiliwətti. Uning mənisini yexələydişan adəm yox idi». Xuning bilən u ümidsizlənməy, bu uzun waqittiki «keqiktürüş»ni qüxinix üqün kəngül qoyidu. 10-babtiki oşayibanə alaməttə bolsa, bu waqitning yənila həm uzun həm jəpalıq ikənliki kərsitilidu. Xuning bilən, bu həwəni qəbul qilix üqün u oşəyrətlik, maşdurluq boluxi kərək. □ **10:13 «Pars padixahlığının əmiri»** — bəlkim intayin küqlük birhil jin bolup, Pars rayonlirida Xəytanning pılanlirini bəja qiləşuqi boluxi mumkin. **«Pars padixahlirinin yenida özüm yaloquz qaloqaqqa..»** — bu sözlər muxu pərixting wəzəpisining xu padixahlarning kilməşqi boləşan yamanlıqini tosux yaki bolmisa, ularəşa yahxi tərəpkə yüzlinixkə təsir yətküzüxtin ibarət boləşanlıqini kərsətsə kərək. **«mən Pars padixahlirinin yenida özüm yaloquz qaloqaqqa, bax əmirlərdin biri Mikail mənə yardım qiløjili kəldi»** — baxkə birhil tərximisi: — «ləkin bax əmirlərdin biri Mikail mənə yardım qiløjili kəldi. Mən uni Pars padixahlirinin ixlirini bir tərəp qilixkə qaldurdum». **«bax əmirlər»** — muxu yərdə Hudaning yukiri mərtiwilik pərixtilirini kərsətsə kərək («Yəh.» 9-ayətni kəşung).

bexioqa kelidioqan ixlarni qūxəndürgili kəldim. Qūnki bu oqayibanə alamət kəp kūnlər keyinki kəlgūsi toqrisididur».

¹⁵ U mangan bu gəpni kiliwatqanda, pəkətla yərgə qarqinimqə zuwan sūrəlməy turup qaldim.

¹⁶ Mana, goya adəmgə ohxaydioqan birsi qolini uzitip ləwlimni silap qoywidi, mən əozimni eqip aldimda turuqioqa:

— Təksir, bu oqayibanə kərūnūxtin iq-iqimdin azablinimən, maqdurumdin kəttim.

¹⁷ Təksirimning kəminə qulliri qandaqmu sili təksirim bilən səzlixixkə petinalayttim? Qūnki həzirla maqdurum tūgəp, nəpəsim üzūlidu, — dedim.

¹⁸ Andin goya adəmgə ohxaydioqan biri meni yənə bir kətim silap, maqdur kirgūzdi

¹⁹ wə:

— I intayin səyūlgən adəm, qorkma! Sanga aman-hatirjəmlik bolqay. Oqəyrətlik bol, əmdi oqəyrətlik bol! — dedi.

U xu səzni deyixi bilənla mangan tehimu maqdur kirdi. Mən:

— Təksir yənə səz kiloqayla, qūnki sili mangan maqdur kirgūzdila, — dedim.

²⁰ U mundaq dedi:

— «Mening kəxingoqa nemigə kəlgənlikimni biləmsən? Mən əmdi kaytip berip, «Parstiki əmir» bilən jəng qilimən; mən u yərgə baroqandin keyin, «Gretsiyədiki əmir» məydanoqa qikidu.

²¹ Lekin mən berixtin əwwal həkikətning

kitabida pütülgən wəhiylərni mən sanga bayan kılımən.

Bu ixlarda silərninğ əmiringlar Mikaildin baxқа, manga yardəm beridiğan heqkim yok.□

11

¹ Mən Medialik Darius padixah bolğan birinçi yilidila, uni mustəhkəmləx həm küqəytix üqün ornumdin kozoqaloğanidim.

² Əmdi mən sanga həkikətne eytip berəy: —

Buningdin keyin Parsқа yənə üq padixah həkümranliqқа qıqıdu; keyin tətinqi padixah qıqıp, baxқа padixahlardınmu kəptin kəp mal-dunyani toplaydu; u mal-dunyaliridin küdrət tepip, həmmə yurtlarni Gretsiyəgə jəng kılıxқа kozoqaydu.□

□ **10:21 «həkikətning kitabi»** — Muqəddəs Kitabni kərsitidu. Xu qaodiki «həkikətning kitabi» Daniyal pəyoqəmbərning dəwridin ilgiri barliq nazil qılinoğan Təwrat kişimliridin tərkiб tapқан, əlwəttə. **«silərninğ əmiringlar Mikail»** — bu sөz Mikail bax pərixtingin Israiləa alayitən məs'ul boləqanliqini ayan qilidu. □ **11:2 «Buningdin keyin Parsқа yənə üq padixah həkümranliqқа qıqıdu; keyin tətinqi padixah qıqıp...»** — bu 11-babtiki bexarətlər nahayiti təpsiliy kərsitilgən. Biz muxu yərdə təpsilatlıri toqruluk kəp izahət bərmiduk, bularni «Qoxumqə sөz»imizgə kirgüzduk. Kitabhanlarning əzlıri «ottura xərk»ning tarihi toqruluk hərқandak kitabtın bu bexarətlərninğ қandak əməlgə axuruloqanliqini kəreləydu. Asasən bu aldin eytiləqan ixlar miladiyədin ilgiriki 530-164-yillar dawamida yüz bərgən. Lekin 36-ayəttin baxlap, bexarətlər ahirkı zamandiki ixlarəqiqə ətidu.

³ Uningdin keyin küqlük bir padixah məydanoğa qıqıdu. U zor padixahlıqni idarə kılıp, nemini halisa xuni kılıdu. □

⁴ Lekin u hokuk yürüzüwatkinida, padixahlıki parqilinip asmanın tət xamal tərıpıgə bəlünüp ketidu. Uning təhtıgə əwladlırı warıslıq kılalmaydu, keyinki padixahlıq u həküm sürgən waqtıdıkıdək küqlük bolmaydu; qünki uning padixahlıki aırdurulup, baxkılaroğa təwə bolup ketidu.

⁵ Uningdiki sərdarlarıning iqidin biri «jənubiy padixah» bolup küqiyidu; lekin yənə bir sərdar uningdinmu küqlük bolidu wə özınıning tehımu qong padixahlıqını soraydu. □

⁶ Birnəqqə yıl ətəndin keyin, *jənubiy padixah ximaliy padixah* bilən ittipaq tüzidu; jənubiy padixahning kızı xu ittipaqni mustəhkəmləx üqün ximaliy padixahning yenioğa barıdu. Lekin keyin bu kız erıxkən hokukıdın məhrum kılınıdu; ximaliy padixah özımu hokukını qolıda tutalmay, məzmut turalmaydu. Bu kız wə uni elip kəlgənlər, uning balısı həm xu waqıtlarda uni qolliıuqılarnıng həmmısıgə

□ **11:3 «Uningdin keyin küqlük bir padixah məydanoğa qıqıdu»** — bu padixah «büyük Iskəndər», Gretsıyənıng birinqi imperatori. □ **11:5 «Uningdiki sərdarlar»** — yaki «uningdiki əmirliři». **«Uningdiki sərdarlarıning iqidin biri «jənubiy padixah» bolup küqiyidu»** — bu bexarəttiki «jənubiy padixah»lar xübşısızki, Misırning padixahlırını kərsıtidu (8-ayətni kərüng), birinqısı «Pitolimi soter» (miladiyədin ilgiriki 323-285-yıllarda həküm sürgən).

satqunluk kilinidu. □

⁷ Halbuki, uning *ata jəmət* tuoʻqinidin biri qoxunning hokukini qolioʻa elip *padixah bolup*, ximaliy padixahning qoroʻinioʻa besip kirip, ularoʻa qarxi hujum kilip qong oʻalibə kilidu. □

⁸ U ularning ilah-butliri, kuyma məbudliri wə buthaniliridiki altun-kümüxtin yasaloʻan jam-kaqilarni Misiroʻa elip ketidu. U birnəqqə yil ximaliy padixahʻtin əzini neri kilidu. □

⁹ Ximaliy padixah jənubiy padixahning zem-inoʻa besip kiridu, lekin ahiri əz yurtioʻa qekinidu. □

¹⁰ Ximaliy padixahning xahzadiliri kozoʻqilip, zor qoxun təkilləydu. Xahzadilərdin biri kəlkündək kelip jənubka besip kiridu. Keyin u

□ **11:6 «jənubiy padixah ximaliy padixah bilən ittipak tüzidu»** — ibranij tilida pəqət «ular ittipak tüzidu» deyilidu. Bu bexarəttiki «ximaliy padixah» xühhisizki tarihta Suriyə degən rayonda həküm sürgən. Birinçi «ximaliy padixah» bolsa Silyukus nikator (Silyukus I) bolup, əslidə Misir padixahı «Pitolimi soter»ning qong generali idi. U miladiyədin ilgiriki 312-280-yillarda təhtkə olturoʻan. **«bu kız erixkən hokukidin məhrum kilinidu»** — ibranij tilida «bu kız bilikining küqidin məhrum bolidu». **«uning balisi həm ...»** — ibranij tilida «uning tuoʻqini...». Bəzi kona kəqürmilərdə «uni tuoʻduroʻuqi həm...» deyilidu. □ **11:7 «uning ata jəmət tuoʻqinidin biri»** — ibranij tilida: — «uning yiltizliridin biri». **«...padixah bolup»** — ibranij tilida «...uning (yəni jənubiy padixahning) ornioʻa turup,...» dəp ipadilinidu. **«...biri, qoxunning hokukini qolioʻa elip padixah bolup,...»** — baxka birhil tərjimisi «... biri, u bolsa uning (ximaliy padixahning) qoxunioʻa qarxi qikip,...» □ **11:8 «kuyma məbudliri»** — yaki «əmir-liri». **«buthaniliridiki altun-kümüx...»** — yaki «ularningki altun-kümüx...». □ **11:9 «jənubiy padixahning zemini»** — Misirni kərsitidu.

yənə jəng kılıp, düxmən qorqiniyoqimu besip kiridu. □

¹¹ Jənubiy padixah kattik qəzəptə qoxun tartip jənggə atlinip, ximaliy padixahqa hujum kılıdu. Ximaliy padixah zor bir qoxunni jənggə salidu, ləkin uning xu zor qoxuni məqlup bolup əsirgə elinidu.

¹² Xu zor qoxunning əsirgə elinixi bilən jənubiy padixah intayin məqrurlinidu. U tümənligən adəmlərni yökıtidu, birək uning qəlibisi uzun dawamlaxmaydu.

¹³ Qünki ximaliy padixah yurtioqa kaytip, bu-runkıdinmu kəp wə küqlük qoxun təxkilləydu. Bekitilgən yillar toxkandin keyin u zor küdrətlik qoxunni kəp təminatlar bilən qoxup baxlap kelidu.

¹⁴ U qaoqda nurqun kixilər jənubiy padixahqa qarxi turup uningqə qarxi kəzoqiləng kətüridu. *I Daniyal* — sening həlking iqidiki zorawanlar muxu qayibanə alaməttiki bexarətni əməlgə axurmakqi bolup, yoqanqilik kılıdu, ləkin ular məqlup bolidu.

¹⁵ Ximaliy padixah potəy selip mustəhkəm xəhərnı muhasirə hujumi kılıp besiwalıdu. Jənubdiki küqlər, hətta əng hil qoxunlarmu bərdaxlık bərləməydu, ularning qarxilik kıləudək küqi qalmaydu.

¹⁶ Ximaldiki tajawuzqi bolsa əzi halioqanqə ix kılıdu, uningqə heqkim qarxilik kılalmaydu. U «güzəl zemin»ni ixqal kılıdu; uning qolida uni

□ **11:10 «Keyin u yənə jəng kılıp,...»** — yaki «U kaytip, andin jəng kılıp,...».

wəyran qiloquqi küq bolidu. □

17 *Ximaliy padixah* bəl baqlap padixahlikidiki barlik küqlərni səpərwər kilip *Misiroqa* yol alidu; u *Misir* bilən əhdə tüzidu, əzi əhdidə turoqandək kilidu. Birak *Misirning* həkimiyyitini aqdrurux üqün u ayallirining bir qizini *Misir* padixahioqa beridu. Lekin *qizi* atisi tərəptə turmaydu, uni qollimaydu. □

18 Keyin u dengiz boyidiki yurtlaroqa hujum kilip, nuroqun adəmlərni əsirgə alidu. Lekin yat bir sərdar uning kixilərni har kilixlirini qəkləydu wə əksiqa, uning bu harlaxlirini əzigə yanduridu. □

19 U öz yurtidiki qoroqanlaroqa qekinip kelidu. Lekin ahirida u putlinip yoqilip ketidu. □

20 Keyin uning ornioqa yənə bir padixah təhtkə olturidu; u padixahlikning əng xan-xərəplik jayioqa bir zalim alwangbegini əwətidu. Lekin u uzun otməyla, malimanqilikmu bolmay, jəngmu

□ **11:16 «güzəl zemin»** — Kanaan zemini, yəni Pələstin. **«uning qolida uni wəyran qiloquqi küq bolidu»** — ibraniy tilida «uning hālakiti uning qolida bolidu». □ **11:17 «...küqlərni səpərwər kilip Misiroqa yol alidu»** — «jənubiy padixahlik»ning Misir ikənliki 8-ayəttin kərūnidu. **«u Misir bilən əhdə tüzidu, əzi əhdidə turoqandək kilidu»** — baxqa birhil tərjimisi «uning bilən birnəqqə durus adəmlər billə baridu; u öz bekitkinini əməlgə axuridu». **«Birak Misirning həkimiyyitini aqdrurux üqün...»** — ibraniy tilida «Birak Misirning həkimiyyitini qiritix üqün...». □ **11:18 «nuroqun adəmlərni əsirgə alidu»** — yaki «nuroqun yurtlarni igiləydu». □ **11:19 «U öz yurtidiki qoroqanlaroqa qekinip kelidu»** — yaki «U öz yurtidiki qoroqanlaroqa nixan kilip diqqət kilidu».

bolmay oltürüldü».□

Pərixta qüxəndürüxni dawamlaxturidu — əxəddiy ximaliy padixah

²¹ — «Xuningdin keyin pəs bir adəm uning ornioqa çiqip ximaliy padixahlikni alidu; əmma padixahlikning hərmət-xəhriti uningqa heq təwə bolmaydu, dəp qarilidu; ləkin u həlkning asayixlik pəytidin paydilinip, yaləqçilik wa-sitiliri bilən həkimiyətni tartiwalidu.

²² Zeminiəqa kəlkündək besip kirgən küqlərnəni u həm kəlkündək hujum kəlip yokətidu, xuningdək u həttəki «*Hudaning əhdəsidə bekitilgən əmir*»nimu yokətidu. □

²³ Xərtnamə tüzüx arkilik u bəxqə yurtlarnəni aldaydu; adəmliri kiçik bir qoxun bolsimu, ləkin uning küqi awup-awup, qudrət tapidu.

²⁴ U halayikning asayixlik pəytidin paydilinip, əng bay əlkiyərgə təjawuz kəlip kirip, atiliri yəki atilirining atiliri zədi kəlip bəkmioqan ixlarnəni kəlidu, yəni u oljini, oqənimətlərnəni wə nuroqun bayliklarnəni qol astidikilərigə üləxtürüp beridu; məlum bir məzgiləiqə qorəqanlarəqimu hujum kəlix kəstidə bolidu.

□ **11:20 «padixahlikning əng xan-xərəplik jəyi»** — bu yərdə «əng xan-xərəplik jəyi» bəlkim muqəddəs ibadəthanini kərsətidu. Yənə birhil tərijimə kələqəndə, «padixahlikning xan-xəripini bəzəx üqün bir zulum saləquqini əwətidu» degəndək bolidu. □ **11:22 «Hudaning əhdəsidə bekitilgən əmir»** — muxu yərdə muqəddəs ibadəthanidiki «bəx kəhən»ni kərsətidu. Oniyas isimlik kixi, bəx kəhən wə bək ədil kixi bolup, Suriyəning «Antiokus Epifanis» degən padixəhi təripidin miladiyədin ilğiriki 172-yili oltürülgən.

25 U öz küçini ixça selip qong oʻayrət bilən qozoqilip, zor qoxunni baxlap, jənubiy padixahqa hujum qilidu. Jənubiy padixahmu nahayiti zor kudrətlik bir qoxun bilən jənggə atlinidu. Lekin jənubiy padixah hainlarning yoxurun suyikəstigə uqrap, muwəppəkiyət qazinalmaydu.

26 Qünki uning nazu-nemətlirini yegənlər uni yikitidu. Uning qoxuni həmmə yərgə tarkilidu; nuroqunliri oltürüldü. □

27 Keyin, bu ikki padixah bir-birini kəstlixip, yaman niyət bilən bir dastihanda tamak yeyixip, bir-birigə yaloqan gəp qilixidu; lekin bu ixlar heqkimgə payda yətküzməydu, qünki bu ixlarning ahiri pəkət bəlgiləngən wakittila bolidu. □

28 *Ximaliy padixah* nuroqun mal-mülüklərni elip öz yurtioqə qaytidu. U kənglidə Hudaning həlki bilən tüzgən mukəddəs əhdigə qarxi turidu; xuning bilən u əhdigə qarxi hərəkətlərni qilip, andin öz yurtioqə qaytidu.

29 Bəlgiləngən wakitta ximaliy padixah yənila jənubqa tajawuz qilidu; lekin bu qetimki əhwal ilgirikigə wə yənə kelip əng ahirki qetimkisiidiki bilənmu ohximaydu. □

30 Qünki Kittim arilidin qikқан kemilər

□ 11:26 «**uning nazu-nemətlirini yegənlər**» — demək, əng ixənqlik adəmliri. □ 11:27 «**bu ixlarning ahiri pəkət bəlgiləngən wakittila bolidu**» — muxu sirlik sezlər toqruluk «qoxumqə səz»imizni kəring.

□ 11:29 «**lekin bu qetimki əhwal ilgirikigə wə yənə kelip əng ahirki qetimkisiidiki bilənmu ohximaydu**» — baxqa birhil tərjimisi: — «lekin bu qetimki ahirki əhwal ilgirikigə ohximaydu». Bu bexarət (tərjimimiz boyiqə) toqruluk «qoxumqə səz»imizni kəring.

hujum kilip kelidu. Xunga u dærd-æləm bilən qekinidu wə *Hudaning* Öz həlki bilən tüzgən mukəddəs əhdisiyə qarap intayin oşəzəplinidu, uningə qarxi halioşinini kilidu; xundakla qekinip yanəanda mukəddəs əhdigə asiylik kiləuqilarni ətiwarlaydu. □

³¹ Uning tæripidə turəjan birnəqqə küqlər qorəjan boləjan mukəddəs ibadəthanini buləydu, «kündilik qurbanlik»ni əməldin qalduridu wə «wəyran kiləuqi yirginlik nomussizlik»ni uning ornioşə qoyidu. □ ■

³² U mukəddəs əhdigə hainlik kiləuqilarni huxamət-hiyliyərlilik bilən qirikləxtüridu; lekin öz Hudasinini dost tutquqi həlk bolsa kəysərlilik bilən hərəkət kilidu.

³³ Həlk iqidiki aqillar nuroşun qerindaxlirioşə təlim yətküzidu; lekin birnəqqə künlər ularning bəziliri qiliqta yiqilidu, otta kəydürülüp əltürülidu, zindanoşə qūxidu yaki bulangtalangəşə uqraydu.

³⁴ Yiqiləjan waqitlirida, Hudaning həlki azəşinə yardəmgə igə bolidu. Əmma nuroşun kixlər ularning qatirioşə huxamət-hiyliyərlilik bilən sokunup kiridu.

□ **11:30 «Kittim arilidin qikқан kemilər»** — «Kittim» hazırki «Səprus» degən ottura dengizdiki aral. Bu bexarət xühşisizki, miladiyədin ilgiriki 168-yili, Rim imperiyəşining kemiliri Kittim arilidin qikip Antiokus Epifaniskə (Misiroşə tajawuz qiləjan waqtida) hujum qiləşinini kərsitidu. □ **11:31 «qorəjan boləjan mukəddəs ibadəthana...»** — yaki «mukəddəs ibadəthana wə qorəjan...». **«kündilik qurbanlik»** — 8:11diki izahatni kəşung. ■ **11:31** Dan. 7:25; 9:27; Mat. 24:15; Mar. 13:14; Luqə 21:20; 2Tes. 2:3-4

³⁵ Bəzi aqilllar yikilidu. Lekin ularning yikilixi əzlrining sinilixi, tawlinix-tazilinixi, kiyamət künigiqə paklinixi ügündür. Qünki ahirət Huda bəlgiligən waqittila kelidu. □ ■

³⁶ Ximaliy padixah öz məyliqə kiliweridu; u təkəbburlixip, əzini hərəkəndə ilahlardınmu uluqlap üstün koyup, hətta həmmə İlahlarınq İlahi Boluquqioqa əjayib kupurluk səz kilidu; taki Hudaning qəziqi toluk təkülgən künigiqə u dawamlıq zor ronak tapidu. Qünki Hudaning bekitkini əməlgə axmay qalmaydu. ■

³⁷ Bu padixah ata-bowiliri qokunqan ilahlarqimu pisənt kilmaydu, ayallarqimu heqkəndə həwəs kilmaydu. Əməliyətə u hərəkəndə ilahni hərmətliməydu, qünki u əzini hərəkəndə ilahın uluq dəp qaraydu. □

³⁸ Bularning ornida u «küqlər ilahı»ni hərmətləydu; uning ata-bowilirimu əzəldin qokunmiqan bu ilahni bolsa u altun, kümüx, yakut wə baxqa kımmətlik sowqatlarıni təkdım kilip hərmətləydu.

³⁹ U əng mustəhkəm qoroqlarıni xundəq bir qəyriy ilahqa tayinip igiləydu. Kimki uning həkümranlıqioqa bekinsa, u xularqə xərəplik mənsəp beridu, ularni kəpqilikni baxquridioqan kilidu wə in'am süpitidə yər-zeminni təksim

□ **11:35 «Qünki ahirət Huda bəlgiligən waqittila kelidu»** — muxu yərdə, bexarət «Antioqus Epifanis»ning dəwrudin, ahir zamanqə etidu. ■ **11:35** Dan. 12:10 ■ **11:36** Dan. 7:25; 9:27; Mat. 24:15; Mar. 13:14; Luqa 21:20; 2Tes. 2:3-4; Wəh. 13:1-8
 □ **11:37 «ayallarqimu heqkəndə həwəs kilmaydu»** — yaki, «u ayallar ətiwarlaydioqan ilahkımu hərmət kilmaydu».

qilip beridu. □

40 Ahir zaman kəlgəndə, jənubiy padixah əskər qikirip uningə qə hujum kilidu. Ximaliy padixah jəng hərwiliri, atliq əskərlər wə nuroqun kemilər bilən kuyundək uningə qə kayturma zərbə beridu. U barliq yurtlarə qə tajawuz qilip, kəlkündək texip kəng yər-zeminlarni basidu.

41 U həttə «güzəl zemin»ə qə besip kiridu; nuroqun əllər azdurulup yiktilidu. Ləkin bular, yəni Edomlar, Moablar wə Ammonlarning qongliri uning kolidin kutulup qalidu. □ ■

42 Ximaliy padixah barliq dölətlərgə qolini sozidu, Misir zeminimu kəqip kutulalmaydu.

43 U Misirning altun-kümüx bayliqliri wə baxqə qimmət bahəlik buyumlrini talan-taraj kilidu. Liwiyəliklər wə Efiopiyiliklər uningə qə boysunup əgixidu.

44 Keyin xərək wə ximaldin kəlgən xəpilər uni aləzadə kilidu. U tehimu dərəzəzəp bolup nuroqun kixini kiroqinqilik qilip əltürimən dəp jəng kəzoqaydu

45 Wə dengizlarning otturisida, kərkəm mukəddəs taq tərpiyə orda qediririni tikidu. Ləkin uning əjili xu yərdə toxidu wə həqkim uni

□ **11:39** «... **qəyriy ilahqə tayinip igiləydu**» — yaki, «... qəyriy ilahqə hujum kilidu». Yənə birhil tərjimisi: «U əng mustəhkəm qəroqanlarni igiləp, u bu ilahqə qəqunuxni bərpə kilidu». **«inam süpitidə...»** — yaki «məlum bir bahədə (setiwetip),...». □ **11:41** **«güzəl zemin»** — Qənaanni (Pələstinni) kərsitidu. ■ **11:41** Wəh, 12:6

qutkuzmaydu». □

12

Qiyamət kuni

¹ — «U qaoqda, qerindaxliringni «koqdiouqi uluq amir» Mikail maydanqa qikidu. Bir azabliq mazgil bolidu; yurt-dolat barliqqa kelgandin buyan, xundaq qong balayi'apetlik mazgil bolup baqmioqan. Birak xu qaoqda helqing kutkuzulidu; ularning iqidiki nami hayatliq deptirigə pütülgənlərnin qəmmisi niyatliqqa erixidu. □ ■

² Tupraqta yatqan olüklərdin nuroqunliri tirilidu. Ular mənqqülük hayattin bəhrimən

□ **11:45 «dengizlarning otturisida»** — demək, Ottura Dengiz wə Ölük Dengizning otturisida. **«kərkəm muqəddəs taq»** — Yerusalem selinoqan «Zion teqi»ini kərsitidu. Bu ayətnin baxqa bir hil tərjimisi: «...dengizlar wə muqəddəs taq arisida...». □ **12:1 «qerindaxliring»** — ibraniy tilida «həlqingning balilidi» degən səz bilən ipadilinidu. **«koqdiouqi uluq amir»** — «amir» muxu yərdə, xübhəsizki «qong pərixte» mənisidə. Muqəddəs Kitabtiki baxqa yərlərdin xu huləsige kelimizki, Mikail degən pərixte «bax pərixte»dur («Yəh.» 9-ayət, «Wəh.» 12:7). **«Mikail maydanqa qikidu»** — baxqa birhil tərjimisi «Mikail bir tərəptə turidu». Demək, Mikail əslidə İsrail həlqigə muhapizət beridu. Lekin u hazır bu muhapizətqi rolini wakitlik bir yaqqa koyidu. **«...ularning iqidiki nami hayatliq deptirigə pütülgənlərnin qəmmisi niyatliqqa erixidu»** — bu babtiki uluq bəxarətlər toqruluqmu «qoxumqə səz»imizni kəring. ■ **12:1** Mat. 24:21

bolidu; qalqanliri nomusta h m m ngg l k r swaqilikqa tirilidu. ■

³ Aqillar asmandiki g mb zdek parlak julalididu; nuroqun kixil rni h kqaniylik yoliqa baxlap kirg nl r yultuzlarqa ohxax  b dil' b d parlap turidu». ■

⁴ U manga y n :

— I Daniyal, s n  mdi bu s zl rni tohtat; m zkur kitabning taki dunyaning ahirki k nlirigiq  xu peti turuxi  q n uni piq tl p m h rliw tkin. Nuroqun kixil r uyan-buyan y ridu w  bilim axidu, — dedi. □ ■

⁵ M nki Daniyal k rd mki, mana ikki zat, biri d ryaning bu t ripid , y n  biri d ryaning u t ripid  turuptu.

⁶ Ulardin biri d rya s yi  stid  turoqan aq kanap kiyim kiyg n zattin:

— Bu karam t ixlar t gigiq  qanqilik waqit ketidu? — d p soridi. ■

⁷ U d rya s yi  stid  turoqan, kanap kiyim kiyg n zat ong w  sol qolini asmanqa qaritip k t r p, M ngg  H yat Boluquqining nami bil n k s m kilip:

— Bir waqit, ikki waqit, qoxumq  yerim waqit ketidu. *Hudaning* muk dd s h lkini parqilioquqi horluk ahirlaxqanda, bu ixlar t g ydu, —

■ 12:2 Y x. 26:19; Mat. 25:46; Y . 5:29; Ros. 24:15 ■ 12:3

P nd. 4:18; Mat. 13:43 □ 12:4 «s n  mdi bu s zl rni tohtat»

— yaki, «s n  mdi bu s zl rni yoxurup qoy». «Nuroqun kixil r uyan-buyan y ridu w  bilim axidu» — yaki «Nuroqun kixil r t tkik kilip, bilim axurulidu». Bu bexar t y n  «Am.» 8:12 bil n munasiw tlik boluxi mumkin. «Qoxumq  s z»imiznimu k r ng. ■ 12:4 W h. 5:1-5; 22:10 ■ 12:6 Dan. 10:5

dedi. □ ■

⁸ Uning sözini angliqan bolsammu, mənisini qüxənmidim. Xunga mən:

— Təksir, bu ixlarning aқиwiti қандақ болиду?

— дəp soridim.

⁹ U manga mundaқ dedi:

— «Əy Daniyal, yolungəa mang, qünki bu sözlər ahir zamanəqiqə məhpiy tutulup yepiklik turidu.

■ ¹⁰ Nurəun kixilər tazilinidu, paklinidu wə tawlinidu. Rəzillər bolsa, dawamlıq rəzillik қилиweridu; ulardin һəқkim buni qüxinəlməydu, biraқ aқillar qüxinidu.

¹¹ Kündilik қurbanlıқ sunuxni əməldin қaldurəan күndin tartip, yəni «wəyran қилоуқи yirginқlik nomussizlik» қoyuləan waқittin baxlap, bir ming ikki yüz toқsan күn өtidu.

¹² Ahirəqiqə sadıқ bolup, bir ming üq yüz otuz bəx күnni күtүp өtküzgənlər nemidegən bəhtlik-һə!

¹³ Əmma sən bolsang, ahirəqiqə yolungda mengiwərgin. Sən aram tapisən, wə күnlərnin ahirida nesiwənggə muyəssər boluxқа қayta tirilisən». □

□ **12:7 «Bir waқit, ikki waқit, қoxumqə yerim waқit ketidu»** — muxu yərdə «bir waқit, ikki waқit, қoxumqə yerim waқit» degini, yukirida 7:25diki izahatta təһil қilənimiz toəra bolsa, təһminən üq yerim yilni, toр-toəra 1260-künni kərsitidu.

■ **12:7** Wəһ. 10:5, 6 ■ **12:9** Wəһ. 5:1-5; 22:10 □ **12:13 «күnlərnin ahirida»** — Məsiһning dunyaəa қaytip kelidəan күni.

**Muq ddes Kalam (y ngi yezik)
The Holy Bible in the Uyghur language, written in
Pinyin script**

Copyright   2010 Mukeddes Kalam - Uyghur Bible Translation Committee

Language: Uyghur tili (Uyghur)

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

You include the above copyright and source information.

If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2021-09-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023

b6bd0959-14d2-5233-b340-6f210a8f13c5